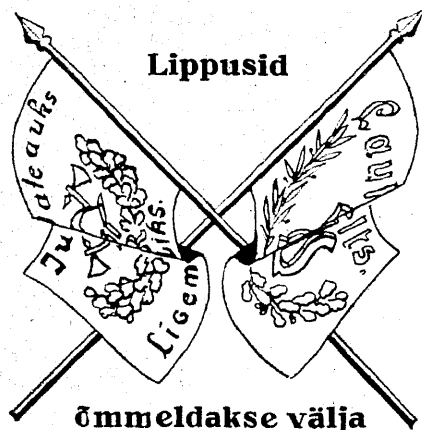

MUU SIIKA- LEHT

1932

OKTOOBER

10

Lippusid

õmmeldakse välja

kunstipäraselt igas suuruses ja hinnas.

Pikaaegne kogemus!

Teilimised palutakse anda aegsasti!

Pr. K. Schiffer

Kopli, Bekkeri 4/18

Telef.: Kopli keskjaam (428-49) nr. 5.

Jüri Permänn

End. S. Rahmaninov'i, J. Paderevski' ja
praegune „Estoonia“ klaverihäälestaja

Tallinn, Malmi t. 4-6

Muusikatunnid

Weiden, M. klaveristuudio, S. Tartu
mnt. 40—2, II kord.

Joa, Frieda, pianist. Klaveritunnid.
Kopli 28—19, tel. 465-19.

Plaks, Oiga, pianist. Klaveritunnid.
Jannseni 5—2.

Eesti Lauljate Liidu büroo ja
„Muusikalehe“ toimetuse ning
talituse asuvad nüüd Tallinnas

Lai t. nr. 7.

Telefon 431-82.

Muusikalehe 1932. a. tellimishind:

E. Lauljate Liidu liikmeile — aastas	2 kr. — s.
Teistele	2 kr. 25 s.
Välismaale	4 kr. 50 s.

Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused.

Toimetuse ja talituse aadress: Tallinn, Lai t. 7. Telefon 431-82.

SISUKORD:

Raimund Kull 50-aastane —
Juhan Aavik
Sõna ja laul — Ed. Visnapuu
Modernmuusika põhimõtteid —
Vold. Leemets
Raskesti tabatavaid kohti X üld-
laulupeo noodiraamatus — E.
Mesiäinen
Juhan Simm 25 aastat Vanemuise
muusikategelane
Teatrite uue hooaja väljavaated
— R. K-P.

Nähtavad helid — abivahend
muusikas — K. Anton
Tundmatuks jäänud eesti muusik
— Joh. Reinthal
Meeskooride nurk: Meeskooride
repertuaar — H. Malm. Mees-
kooride ülessäädmisest — A.
Pung ja A. Loorits; teated
„Aida“, muusikasöber ja Verdi
Ärvustusi, teateid, illustratsioone,
nalju

muusikaleht

RAIMUND KULLI 50. SÜNNIPÄEVAKS

Aeg lendab kiiresti ja kogu elu liigub üha edasi. Kuigi selle tee roopad on konarlised ja täis takistusi, veereb eluvanker siiski teatud eduga ja üldise arenemise suunas; tänu vahvaile töömeestele, kes energiliselt ja kogemuserikkalt oskavad juhtida seda vankrit läbi kivide ja kändude. Üks sellaseist töömeestest oma alal on *Estonia* muusikajuht Raimund Kull, kes neil päevil pühitses oma 50-dat sünnipäeva. Alatises rühmamises ja askelduses ei pane tähelegi, kui elukell, lüües viiekümnendat aasta-lööki, on tiksutand su momendile, mis täiuslikum ja küpsem inimese lühikeses eas. Nii ka käesoleval juhtumil. Ja ei tahaks nagu uskudagi, et sel sirgel tiivel, täis energiat ja elujõudu, lasub 50 aastat. Aga käes ta on ja sel puhul on rohkem kui sünnis tule-tada meele R. Kulli elu ja tegevust.

Raimund Kull

Kes ei tunneks meie laiemast seltskonnast tema tugevat kuju, kelle vaim on alati täis lopsakat väljendust ja tujuküllast tegutsemist.

R. Kull sündis Narvas 2. okt. 1882. a. Kreenholmi vabriku puusepa pojana. Juba lapsepõlves tundis ta suurt huvi muusika vastu — päämiselt orkestri alal, tegutsedes kohalikes orkestreis ning õppides Narva tuletõrje orkestri juures töötavas muusikakoolis. Lõpetades Narva linnakooli, astus ta 1900. a. sügisel Peterburgi konservatooriumi prof. Türner'i trombooniklassi, mille lõpetas vabakunstniku diplomiga 1906. aasta kevadel. Juba õppeajal töötas ta agarasti Peterburgi eesti seltsides muusika ja näitlemise alal — aga ka mujal. Konservatooriumi lõpetanud, ta mängis Peterburgis itaalia ooperis ja *Keiserliku Muusikaseltsi* Pet. osakonna sümfooniaorkestris, olles sääl üheks algatajaks ja asutajaks. Suviti mängis R. Kull Kaukaasuse ja Krimmi kuurortide orkestreis, kus ta ka algas oma juhataja karjääri. (Zeleznovodsk, Baku, Rostov, Jalta, Kaasan). 1912. a. sügisel kutsuti R. Kull *Estonia* teatri muusikajuhiks, kus ta

vahetpidamata on töötanud, seega tänaseni 20 aastat. Uue *Estonia* avamisega langeb R. Kulli suureks ja tähtsaks ülesandeks muusikajuhina arendada *Estonia* operetti seesugusele kõrgusele, nagu ta püsib praegu, ühtlasi aga ka rajada *Estonia* vasttärrganud ooper ja sümfooniakontserdid. Need on tähtsad leheküljed eesti muusikaajaloos ning nende ürituste side Raimund Kulli nimega on jäädav. Võrsudes kitsaist oludest, on R. Kull tõusnud silmapaistvale ja vastutuserikkale kohale meie muusikaelus, tänu oma energiale, edasipüüdmisele, andele ja suurtele kogemustele, mida pole ka suutnud halvata meie väikesed ning viletsad olud.

Eesti riigi rajamisel oli R. Kull mereväe staabi orkestrijuhiks kuni selle likvideerimiseni, kontserteerides sellega edurikkalt ka väljaspool kodumaad (Helsingi, Stockholm). Eesti muusikat on R. Kull eduga propageerinud, juhatades Riias, Varssavis ja Budapestis.

Ka heliloomingu alal on R. Kull end avaldanud paljude töödega, milledest mitmed omavad õige suurt populaarsust. Tuues lugupeetud kolleegile südamlikke õnnitlusi ta kahekordsel juubelil, soovigem ühtlasi, et see noorusvärskus ja tööenergia ühes elulise tujuküllusega ei lakkaks teda saatmast ka ta edaspidisel eluteel.

Juhan Aavik.

X üldlaulupeo proove kärbiti.

Esialgse kava järele X üldlaulupeo eelproove pidi korraldatama nii, et iga koor saab iga üldjuhiga kaks eelproovi, mille juures aluseks oli võetud põhimõte, et iga üldjuht eelproovidel peaks juhatama neid laule, mis temale määratud juhatada üldlaulupeol.

Kuna aga majanduslik kitsikus annab end järjest teravamalt tunda, siis *Lauljate Liidu* juhatus on leidnud, et kavatsatud arvul eelproovide läbiviimine oleks seotud peaaegu ülesaamatute raskustega, mistõttu otsustati eelproove tunduvalt vähendada.

Uue kava järele viiakse lõpule praegu pooleli olev kolmas eelproovide ring, millele järgneks veel üks proov kõigile kooridele ning siis üksikud proovid kohtades, mis osutuvad eriti nõrgaks.

Erisegakoorid saaksid seni kavatsatud kahe eelproovi asemel vaid ühe; teine proov korraldataks ainult eriti nõrkades punktides.

Samuti otsustati korraldada erimeeskooridele vaid üks eelproov.

Kuna nüüd eelproovide arvu tunduvalt on vähendatud, siis seda suurem vastustus langeb kohalikele koorijuhtidele ning seda intensiivsemaks peab muutuma kohapääle ettevalmistus. Mingil tingimusel ei saa enam lubada,

et lauljad ilmuksid eelproovidele laule vaevalt korda paar läbi laulnud või sootumaks varem neid harjutamata, nagu see, kahjuks, seni mitmel pool on tulnud ilmsiks. Peetagu meeles, et vaid üks eelproov seisab veel ees, — see kulub viimistlustööle; ärgu raisa tagu seda selleks, et üldjuht peab hakama õpetama üksikuid hääl!

„Laulupeoplats“ — „Lauluväljak“.

Lauljate Liidu juhatus on otsustanud nimetada Lauulupeoplatsi — Lauuluväljaks, kuna esimene nimetus oli liiga saksapärase ja inetu kõlaga. Tuleks soovitada, et ka mujal linnades loobutaks edaspidi „lauulupeoplat-sitamisest“ lauluvälja kasuks.

Lauluvälja korraldamistööde lõpule viimiseks *Lauljate Liidu* juhatus on palunud teedeministeriumilt hädaabitööde krediiti Kr. 1.500.—, millise summaga loodetakse anda Lauuluväljale enam-vähem peoväärne välimus. Seni on saadud Lauuluvälja korraldamistõiks krediiti hädaabitööde korras kahel puhul, millega sooritati hädavajalisi töid, mis muidu *Lauljate Liidul* oleks käinud kindlasti üle jõu.

Ühtlasi on otsustatud paluda Tallinna linnavalitsust võtta Lauuluvälja linna avalike puistike võrku, et Lauuluvälja oleks vaba igale jalutamiseks ja rohelises viibimiseks.

SÕNA JA LAUL

ED. VISNAPUU

Vokaalmuusika liidab kokku kaks kunstiala, mis vastastikusel suhtumisel peavad jääma ühejõulisteks, üheväärtuslikeks. Juba vokaalteose loomisel tuleb kompositsioonilise külje juures arvestada sõnalise ja muusikalise osa tasakaalu. Siin ei mõtle ma ainult teksti üksikosade õnnelikku muusikalist tõlgitsemist helilooja poolt, vaid veel sõnade üldist kaandjõudu teose kui terviku mõttes. Pole harvad juhtumid, kus tekst muusikale pakub võrdlemisi nõrka aluspinna ja seega võib muutuda koguni kahjustavaks. Isegi mõni sobiv värss või lause rohke kordamise juures kaotab värskuse ning langeb välja tasakaalust helilise külje kõrval.

Nagu näeme, vokaalteostes kahe ala vahel püsib tihe sõltuvus, mispärast nad ettekande puhul peavad kerkima esile vastava selgusega ning väärsusega. Ometegi enamasti lauldavate helitööde juures jääb sõnaline osa varju puuduliku väljenduse tõttu. Sõnade hääldamise külg oma vajalise kuuldavuse poolest jätab palju soovida juba igapäevases tarvitamises. Kõnemehedki vaevalt arvestavad olulisi nõudeid puhtas ja kandvas väljarääkimises.

Laulmise juures sageli jäetakse tekst hoopis hooletusse, või koguni tööandmise kasuks tehakse konsonantide pehmemdamisi ja vokaalide ümberhääldamisi (näit., öbeda guulma zu gäzgu jne.). Lohistamised ning vale intonatsioon kaugeltki ei anna neid tulemusi, mida loodeti saavutada nimetatud võtetega. Hoopis vastuoksa lõhutakse kunstiline tervik ja näidatakse väärkultuurilist asjaolude mõistmist. Üldiselt meil leidub vähe lauljaid, kes annavad diktsioonile tema õige tähenduse, kes sõnalise osa selguse säevad võrdsele kõrgusele kõlava laulukunstilise hääldamisega. Diktsiooninõrkusi kannab ohtrasti isegi draama, kus puudub sundiv tarvidus võtta ette teksti õiguste alla surumist kajastamise kasuks. Igatahes tumedat väljarääkimist nii ühel kui teisel alal tuleb lugeda puuduseks, mis näitab esineja kasinaid võimisi oma kutses.

Üsna tihti vähene kuuldavus kantakse tervenisti hääle kõlalise jõu arvele. Suuremalt jaolt aga põhjuseks on sõnade esile toomise väärkäsitlus. Võib panna tähele, et keskmine hääle puhta diktsiooni juures pakub märksa enam selgust, kui tugev väljendus umbse ning kinnise sõnastusega. Eeskujulise diktsiooni päämiseks nõudeks on konsonantide ilmeline väljarääkimine; sellele lisaks tulevad vokaalid oma iseloomulise kõlaga. Puudulik konsonandi hääldamine mitte ainult ei tumesta üksikut sõna, vaid lohistab neid kokku terve rea ja võtab ära eraldavuse. Hääle diktsioon ei tohi anda maad häälikute kokku sulatamisele ja kunstlikule ümber muutmisele; hääle laul ei tohi kasutada puudulikku teksti esile toomist.

Hiljuti üks lavategelane avaldas arvamist, et meil ooperis solistid seisavad euroopalisel kõrgusel, orkester aga on võrdlemisi nõrk. Eriti sellele saateaparaadile anti süüks tugevat solistide katmist. Viimane asjaolu tõesti näib torkavat silma, kuid ometi ei saa paljuidki puudusi lugeda orkestritegelaste süüks. Meie ooperiorkester osutub korralikust koosseisust 3—4 korda väiksemaks; järelikult ta peab mängima suurema pingega ja on harjunud kalduma selles sihis. Kaasmäng areneb enam teravuses kui laiuses ning pehmuses. Teiseks, orkestriruum ebasoovitavalt heidab kaja enam saali kui lavale. Kolmandaks,

lava ei lase tooni küllaldaselt välja, eriti tegelaste paigutamise puhul stseeni sügavusse. Ja lõpuks solistide kuuldavus õige iunduval määral oleneb nende väljendusest.

Nagu oleme võinud veenduda, meil ooperis leidub üsna vähe soliste rahuldava diktsiooniga. Paistab, et sellele küljele pole pööratud küllaldast tähelepanu ei tegelaste endi ega ka teatrijuhtide poolt. Mõned koguni arvavad, et eesti keele juures puuduvat eeldused hääks väljenduseks. Aga ometi oleme kuulnud ka selget diktsiooni oma emakeeles. Järelikult puuduvad lauljal eeldused või arusaamine puhtast väljendusest. Siin tuleks panna maksma kindlamad nõuded ja parem korraldus, siis asjad kujuneks soodsamaks iseenesest.

Mis hääldamises veel omamoodi segavalt mõjub, see on n. ö. peenendatud või õilistatud väljarääkimine vokaalides kui ka konsonantides. Erilist käänamist ja kujumuutmist elab üle s-täht. Seda kuuleme igasuguse võõra kõlaga, harvmini aga eestipärase käsituses. Nimetatud puudus on võrdlemisi laialdane ega riiva üksi kutselisi lauljaid. Muuseas viimased tihti pakuvad massile just eeskuju moonutatud hääldamises, kuna nad ise paremini oskavad teisi keeli kui emakeelt. Siis veel suur osa lauluõppijaid töötab muulastest pedagoogide juures, kes ei tunne üldse eesti keelt, rääkimata koguni selle fonetikast.

Mis puutub helitööde tõlgetesse, siis peab valvama, et sõnaline osa ei kaotaks oma kaalu ega jääks selleks nõrgaks pooleks, mis hävitab teose tervikluse. Teksti kunstiline väljatöötus ei tohi laskuda lõdvale tasapinnale; tagajärjeks on ühtlust hävitavad vastolud helilise ja sõnalise osa vahel.

Kokkuvõttena vokaalteoses kahe kunstiala liitmisel peab hoidma tasakaalu; ettekande juures tuleb nii tekstile kui muusikale anda tema õigustatud väljenduslik ilme, puhtus ning selgus.

Hans Kann †

Neljapäeval 6. okt. suri Tartus 83-a. vanaduses meie laulupidude ve-

teraan Hans Kann, kes on isiklikult võtnud osa kõigist üheksast laulupeost. Eelseisev juubel tuleval suvel läheb nüüd temata, kuid mõte, mida ta vaimustuses on kandnud, jääb elavaks tuhandetes südames. Praegu, kus meid raskused püüavad rõhuda maani, otsigem tõusu elule laulus; püüdkem olla oma puhkama läinud eelsammuja sarnased.

Konservatoorium hakkas valmistama ette kõstreid

Kuna praegu meil puudub asutis, milline valmistaks ette kõstreid, siis on Tallinna praostkond otsustanud seda korraldada Tallinna Konservatooriumi juures. Vastavalt tuleb täiendada oreliklassi õppekava loengutega vaimulikult alalt, mida hakkavad pidama praostid A. Kapp, H. Põld ja õpetaja Hasselblatt, edaspidi veel õpetajad Sommer, Sternfeldt ja dir. Raudkepp.

MODERNMUUSIKA PÕHIMÕTTEID

VOLD. LEEMETS

On kahite liiki modernkunsti ideolooge. Ühed võtavad enda teooria aluseks tegeliku elu ja väidavad, et kunst peab arenema eluga koos, et uute elunormide maksvusele pääsemisega peab leidma aset ka uute kunstivormide kujunemine, et, sõnaga: igale ajajärgule peab vastama oma kunst. Kui kõigil vaimelistel aladel senised tõekspidamised ja jumalad pjedestaalilt on tõugatud ja asendatud uutega, kui eilsepäeva moraalireeglid tänapäeval veel esile kutsuvad vaid muige, kui põhjalikud ümberhinnangud on sündinud majanduslikus ja poliitilises elus, kui tehnika ja tsivilisatsioon on saavutanud sellaseid kõrgusi, millest hiljuti veel ei osatud unistadagi, siis kõik see peab kajastuma ka kunstis; paratamatult peavad leidma aset ümberhinnangud esteetilisteski tõekspidamistes. Minevik ja minevikuinimene on tänapäevale kadunud. Selle psüühika on meile võõras, selle kunst vaid muuseumilise väärtusega. Võib ju tunnustada, isegi imetleda mineviku saavutisi, ometi ei ammuta tänapäeva inimene säält endale vaimutoitu ja igal juhusel „on vilets sellane aeg, mis vaid haudadele viurukit suitsetab ja clavaid loojaid ei oma.“ (Lunačarski). Enamgi veel: kas ei ole koguni kahjulik too minevikule viuruki suitsetamine, kas ei tõkesta see tänapäeva loovtööd? Kas ei kalduta siin asjatule mineviku idealiseerimisele ja kas ei nähta väärtusi säält, kus neid pole olemas? „Kahekümne esimesel sajandil, mil piima ja leiva asemel toidetakse end apteegi pillikestega, hakatakse unistama lehmast ning lehmasonnik aastasadade aspektis näib võluv ja aromaadne, nagu krinoliin meie esteetidele, kes unustavad et krinoliin tõepoolest lõhnab vägagi halvasti, kuna markiisid end erakordselt harva pesid.“ (Šeršenevič).

Nii ühed. Teised modernkunsti pooldajad lähevad veelgi kaugemale ja väidavad, et mitte kunst ei sõltu elust, vaid, vastupidi, elu kunstit. On ju kunstnik too prohvet, kes laiemaid hulki teotsemisele kutsub, uusi ideesid sisen-dab. Paljudegi ühiskondlike suursündmuste ja revolutsioonide algtookejõuks on olnud kunst ning kõigi maade tagurlised valitsused on ikka ja alati pidanud võitlema vabameelse kunstiga. Kunst mõjutab elu.

Tõenäoliselt nii ühed kui teised kalduvad liialdusse, kuigi tegelik elu tema mitmekülgseis avaldusis mõjutab kunsti (seda vaadet pooldas muuseas ka Beethoven, väites: „Vabadus ja progress on niihästi kunsti kui elu eesmärk. Kui meie ei ole nii soliidised, nagu vanameistrid, siis ei tohi unustada, et tsivilisatsiooni areng meid on viinud edasi.“) ja kunst omakorda tegelikku elu, siis kumbki — nii kunst kui elu — sammub iseseisvat rada, areneb iseseisvalt, omab autonoomse siseelu. Kui J. Liiv kunstnik-prohvetina aastakümneid tagasi unistas Eesti iseseisvusest, siis tegelikult viimane võis saada alles vastava soodsa olukorra juures. (Kuid meelega oli juba loodud!) Vastupidi, kui riikliku iseseisvuse kõrval ka vaimlist iseseisvust, omakultuuri ja omakunsti nõutakse, siis viimane võib saada vaid siis, kui kunstielu kord jõuab vajalisele tasapinnale. (Kuid välistingimused selleks on juba loodud!)

□

Modernkunst sünnib kunstirevolutsiooni keerises. Endised kunstireeglid ja esteetilised tõekspidamised asendatakse uutega, avastatakse uued teed, et viia

edasi šabloonilisuse karile sattunud kunsti. Seejuures kunstirevolutsionäär julguse ja iseteadvuse kõrval peab omama veel erakordset eruditsiooni ja talenti. Harilikult sellane kunstinovaator tema kaasaegsetest jääb tunnustamatuks; ta on tuleviku kunstnik, kuna alles järgnevad põlvned suudavad mõista ja õieti hinnata tema uuendusi: kaasaegsete enamikule käib see ülejõu.

Siit on tingitud, et väga palju leidub kunsti alal modernitsejaid, kuid vähe tõelisi tuleviku kunstnikke. Olukord ju otse provotseerib kunstiaferiste: iga andekam profaan võib pretendeerida tuleviku kunstniku nimele, tarvitseb vaid nii kirjutada, maalida, komponeerida, et keegi seda „loomingut“ ei mõistaks, kõnelemata veel nautimisest. Ei olegi karta midagi ega kedagi. Kes võibki siin paljastada, sest kunstiajalugu ja sofistika on aferisti poolt: ükski suurvaim pole leidnud kaasaegsete tunnustamist, mina olen suurvaim, järelikult teie ei mõista mind ja ei tohi kritiseerida.

Muide, siiski leidub moodus, mille põhjal suurvaim-simulanti tõelisest suurvaimust võib eraldada. Nimelt simulant on kohe oma esikteosega ultramoodne ja „geniaalne“, kuna tõeline suurvaim kujuneb selleks ajajooksul. Aferistil on esimene teos, suurvaimul viimane teos geniaalne. Modernsusega poseerimine ja moodsuse-effektides kuritarvitamine eriti on levinenud muusikas ja maalikunstis. Kirjanikud ja skulptorid siin hoiavad enam tagasi, kuna arhitektuur juba oma olemuselt sunnib jääma „vanameelseks“, sest vastasel korral võiksid langeda sisse kõik sillad ja templid. Seepärast levivad kõikvõimalikud „ismid“ peamiselt maalikunstis ja muusikas ning lipukirjaks on: kujutavkunst ei tohi kujutada, figuurid ei tohi sarnaneda reaalsete esemetega; muusika ei tohi olla helikunst, vaid müra-kunst, mitte meloodia, vaid mingi hamaste kiristamine.

□

Muusikas modernsus avaldub nii üksikuis algelementides kui ka üldvormis. Dünaamiliste, agoogiliste ja tempoliste efektide valdkond on kaunis kitsas ning eelkäijaist heliloojaist juba põhjalikult kasutatud. Uuenduste võimalusi seega leidub vähe. Nii veendunuimigi modernist peab dünaamika alal arvestama füüsikasäädusi ja alistuma tõsiasjale, et tegelikult ükski muusikaline ettekanne ei saavuta viiekordset fffff, kuigi helilooja partituuris taldrekud ja trummid on asendanud kahuritega. Samuti vähevõimaldav on agoogika ala. Siingi ollakse eriefektidega tagasihoidlik ning seda sel lihtsal põhjusel, et praegu tarvitamisel olev noodisüsteem selleks pakub vähe võimalusi. Agoogiliste keerukuste lõputulemus on n. n. „ad libitum“, rubato, mis tähendab helilooja endaväljenduse krahhi: ta ei ole võimeline tegema täpseid ettekirjutusi ja peab usaldama ettekandekunstniku maitset ning individuaalset tõlgitsemist.

Taktijaotuse keerdkäigud ja ootamatused leiavad modernistide juures juba palju suuremat kasutamist. Neid ei rahulda põhitaktide ($\frac{2}{4}$ ja $\frac{3}{4}$) matemaatiline lihtsus, too muusikaline vemmälvärtsitamine. Ka $\frac{5}{4}$ pole küllalt komplitseeritud, eriti selle taktimõõdu alatises, muutmatuse alajaotuses: $5=3+2=3+2$ jne., või vastupidi: $5=2+3=2+3$ jne. Rohkem võimalusi pakub juba $\frac{5}{4}$ -ku vahelduv alajaotus ($5=3+2=2+3$), mis täielikult on vaba šabloonsusest ja avab tee kõikisugustele mõeldavatele keerdjaotustele, nagu $\frac{7}{4}$, $\frac{11}{4}$, $\frac{13}{4}$ jne. Siin modernitsejaile piiri panna pole võimalik ning kui mõnel neist pähe tuleb tarvitada kas või $\frac{99}{4}$ -list taktijaotust, siis mõnel teisel jääb alati matemaatiline ületrumpamise võimalus $\frac{999}{4}$ -lise taktijaotuse näol. Nimelt on ületrumpamine

matemaatiline, sest tegelikult ükski inimkõrv sellast ülikomplitseeritud rütmi üldse ei taju ning kuulaja võtab seda recitatiivina, või jälle osutub jaotus alateadvalt lihtsaks. Nii üks $99/4$ -line takt võib olla terve väiksem helitöö, milles 24 takti harilikku $4/4$ -list muusikat + üks $3/4$ -line takt. (Siit nähtub, et keerulikkuse püüdmine on mõeldav ainult teatud piirides: üle selle piiri saavutatakse hoopis vastupidine efekt ning erakordse komplitseerituse asemel kujuneb ootamatu lihtsus).

Pilte A. Vedro „Kaupost“

Ülal – iluvi vanemate nõupidamine, all – stseen lõpuvaatusest

Suurimad võimalused avanevad modernistidele aga harmoonia valdkonnas. Klassilised harmooniareeglid, hääkõlalised akordid hüljatakse. Kui dissonants leidiski tarvitamist juba klassikute juures ning eriti J. S. Bach neid käsitas oma-aja kohta julgesti, siis ometi jäi põhinõudeks, et dissonants lõpuks laheneks konsonantsi. Modernistid lahendamise vajadust ei tunnusta, kuna nad üldse kooskõlasid ei liigita dissonantsideks ja konsonantsideks. Dissonants jääb vaid relatiivseks mõisteks ning iga intervall on konsoneeriv, ehkki see esialgu võhikule tundub dissoneeriv. Muusika ei tarvitse olla „ilus“: ta olgu vaba. Seepärast dissonants pole mingi kõrvaltegur, mingi konsonantsi vari, mis kriipsutaks alla viimase tähtsusele, vaid iseseisev väärtus.

Teisest küljest, kui klassikute ja järgnevategi muusikavoolu esindajate tegevus pea erandita rajanes mažooril ja minooril, kusjuures heliteose lähte ja

sihtpunkti kandepinnaks oli toonika, siis siingi modernistid katsetavad uuen-
dustega. Mažoor-minoori ainuvalitsusele tehakse lõpp, loomingut kas üldse ei
rajata mingile tonaalsusele (atonalistid) või kasutatakse kõikvõimalikke — nii
endiseid kui ka uusi, omaleintatud — tonaalsusi vabalt horitsontaalses ja verti-
kaalses mõistes (politonalistid).

Veelgi radikaalsemad püüavad olla kolmandik- ja veerandtoonide tarvitu-
sele võtjad uusmuusikud, kuid viimaste tegevust takistab sellekohaste vasta-
vate muusikainstrumentide puudus.

□

Uuendajate lipukirjaks on: maha reeglid!

Tõsi — reeglid vägagi pidurdavad loojat, seovad loovisikut käsit ja jalust.
Asjatu aga oleks arvata, et see tõde on nende leiutatud: juba Beethoven tunnus-
tas, et „pole reeglit, mida ei võiks murda suurema ilu saavutamiseks“. Kuid
Beethoven ei võtnud reeglit mingi verivaenlasena, nagu modernitsejad: reeglist
võib ju astuda üle, kui seda vajab inspiratsioon, reeglit ainult põhimõtteliselt
ignoreerida, revolutsiooni teha mitte kunsti vaid revolutsiooni pärast osutub
riskantseks. Ning tähtis on: „Peab olema suurvaim, mitte näima sellena!“ (R.
Roland). Kuid tõeline suurvaim ei atakeeri kunsti väliskülge, ei hiilga välis-
effektidega.

Ometi teatud tulu toovad need poseerijadki, sest kuigi enamik ultramodern-
sustest ei omanda eluõigust, mõned üksikud uuvõtted ometi löövad läbi. Ning
muusikateooria paratamatult peab neid arvestama ja paratamatult peab rikas-
tuma uute tõekspidamistega. Modernitsejad ei suuda anda kunsti, kuid
annavad tõuke kunstiteaduse arenguks.

□

Tõeline modernist, tõeline tulevikumuusik avaldub vormis. Siin on kunsti
tuum, oluliseim osa. Väliseffektid on odavad, on teisejärgulise tähtsusega. Võib
väliselt — näiliselt olla vägagi tagasihoidlik, „klassiliselt“ lihtne ja „reegli-
pärane“, kuid seejuures siiski novaatorlikum, kui tosin väliseffektide harrasta-
jaid. Modernsus ei sisaldu ju muusika algelementides, vaid muusikavormis
avaldub loovisiku individuaalsus, omapära, „modernsus“. Moodne olla ei
tähenda silmi pimestada väliseffektidega, vaid püsida loomingus iseseisvana
anda enda vaimlist omapära, anda uus — tunnetest, tõekspidamistest, inspirat-
sioonist tingitud — muusikavorm. Oma vorm! Ning oma vorm on ikka modern.

Tallinna Konservatooriumi uueks lauluõpetajaks

vanaduse tõttu lahkunud prof. N.
Sternberg'i asemele valiti ooperi-
laulja pr. Helmi Einer. Üldse
kandideeris sellele kohale 16 laulu-
õpetajat.

Viini konservatooriumi

lõpetas eestlane Linda Kuuler
(kolor.-sopran), kes varem õppis Tal-
linna konservatooriumis.

Uus ooper Soomes.

Käesoleval hooajal tuleb Helsingis
esiettekandele Väinö Raitio ooper
Printsess Cecilia, millele libretto on
kirjutanud H. Jalkas. Soome leh-
tede arvustuse järele ooper olevat kõi-
giti õnnestunud.

„Lenin“ sümfoonia.

Vene helilooja Šelbalin on loo-
nud suure sümfoonia Majakovski
poemi *Lenin*'i alusel.

RASKESTI TABATAVAID KOHTI X ÜLDLAULUPEO NOODIRAAMATUS

E. MESIÄINEN

(Järg)

Suur septim lauldakse harilikult liig väikeseks. Näit. 7-2-2 peab sopr. *fis* olema küllalt kõrge. Harjumata kõrv kardab dissonantsi aldi tõttu. Näit. 10-1-4 sopr. ja ten. *e* — samuti, vastasel korral võib laulu akustiline tase siin nihkuda mõne võngu alla. Näit. 50-2-2 tenori *dis* — kõrge, et järgmise takti *d* ei jääks liig madalale. Näit. 17-2-1 peab 1. sopr. ja ten. *cis* viimasel neljandikul olema kõrge, et järgmises taktis 1. tenor säilitaks *E-duuri dominandi* iseloomu.

Meloodilised käigud ja astmed ülemises tetrakordis. 6. aste lauldakse harilikult liig madalaks kõigis molles; liig madal 6. aste vajutab ka dominandi.

Näiteks 12-1-2 olgu *as* puhtaks v. tertsiks *f*-le. Näit. 12-2-3 sama sopr. teisel neljandikul (*es*). Näit. 15-1-2 sopr. juhttoonid kõrgel hoida. Näit. 15-2-3 bassi *as* — samuti. Näit. 24-2-2 bassi meloodiline käik olgu ülespoole püüdev; aidaku selleks kaasa juha alt oma *gis*-i korraliku tabamisega. Meloodilise molli 6. ja 7. aste *ülespooles* käigus nõuavad erilist pinget. Melood. molli ülem. tetrakordi astmeid vahelduvas järjestuses esineb moll laules tihti; kui neid ei suudeta puhtasti tabada, vajub laul. Näit. 25-2-2 pingutagu sopran juhttooniga lõppevat meloodilist tetrakordi. Samas laulus on rohkesti teisigi meloodilisi käike.

Muid põhjusi. Laulu vajumist soodustavad veel paljud muudki asjaolud, nagu näit. „helistiku kulumine“ („Muusikaleht“ a. 1930 nr. 11), hooletu teksti hääldamine, liig madal temperatuur lauluruumis (soojus peab olema 16—18 C, mitte külmem; külmas laul vajub kergemini kui normaalsoojuses). Kõigi laulu vajumise põhjuste pääteguriks ja kaasaitajaks aga on lauljate madal muusikiline tase.

Akustiliste vigade ülesleidmine juhi poolt pole alguses sugugi kerge, kuid katsetades areneb ta kõrv. Koorijuhil endal peab olema hää (normaalne) kuulmine. Absoluutset kuulmist pole vaja. Absoluutse kuulmise kohta ütleb prof. J. Krohn, et „see haruldane and pole hädatarvilik helikunstnikele“. Sarnase kuulmise omamine pole isegi tagatiseks selle omaniku kõrgest muusikaalsusest. Kuid ääretusuur tähtsus seevastu on *relatiivsel* kuulmisel, mis mõistab *helide vahelisi kõrgussuhteid*. Sellest küljest võib inimeste kuulmine olla väga erineva tasemega ja nii mõnigi „muusikaline“ isik vajaks selles suhtes tublit parandust.“

II. Tehniline oskus.

Käsituleme tähtsamaid kohti laulupeo raamatust. Näit. 17-3-2 on alti *g D-duuri* dominantseptakordi septim, mis modulatsiooni tõttu raskem tabada. Siin aitab laulust „Meil aiaäärne tänaval“ alguse meeldetuletamine: „mu, he“ = „meil ai“. Samas laulus 18-1-1 viimane noot sopranis tahetakse vägisi laulda eelmise akordi kvindiks (e^2), kuna ta peab olema *A-duuri* IV astme kolmkõla priim. Siin mängigu õpetaja harjutades *noodist* kaasa bassideta, mitu korda korrutades *tervet takti* „taevaste hõimu!“ Samas laulus 18-3-1 esimene intervall sopranis tahetakse alguses laulda tervetooniks. Tuletatagu siin meelde laulu „Kus käisid sa“ (*h-c-c-h*) algust. Kui laulus 20-1-2 bassid ei taba algust, harju-

tatagu neile selgeks viis tenori esimese noodiga sõnadega „vel sepakene“. Moduleeriv laul lhk. 22 õpitakse kergemini ära, kui juhataja mängib partituuri kaasa. Samuti Kapi „Palumine“. Laulus 49-2-3 ootab sopr. kõrv pausi ajal pääle bassi viimast nooti duuri suurt tertsi, sest et esimese takti aldi g | on teises taktis jälle gis-iga ära rikutud. Siin aitab sopraneid akord ges alt. Laulus 50-3-1 oleneb sopr. c tenorist, kes peab oma esimese noodi puhtasti laulma. Laulus „Pulma rõõm“ (lhk. 53) on raskeim koht lhk. 56. üleminek e-mollist E-duuri, kus aldi esimesest gis-ist oleneb ka bassi gis-i puhtus samas taktis. Parimaks abinõuks on siin, kui juhataja aitab harjutustel alti E-duur akordiga. Korrutada seda üleminekut klaveri saatel mitu korda repriisimärgis peatumata. Üleminek G-duuri lhk. 57 on jällegi raske. Õpitakse ära ainult tubli harjutamise teel klaveri saatel korrutades üleminekut repriisimärgis peatumata. Teised helistiku vahetused selles laulus on hulga kergemad.

Raskeid kohti on laulupeoraamatus veelgi, kuid ülepääsmatuid — ühtki. Kus juht märkab, et koht ei taha jääda meelde, tuleb seda kohta korrata, *hoogu võttes paar nooti enne rasket kohta.*

Juhan Simm 25 aastat *Vanemuise* muusikategelane.

Pühapäeval 2. okt. pühitses Juhan Simm oma 25-a. *Vanemuises* muusikategelasena viibimise juubelit.

See oli 1914. a., mil J. Simm, äsja lõpetanud õppimise Berliinis Stern'i konservatooriumis, saabus Tartu ning valiti *Vanemuise* alatiseks muusikajuhiks. Siin tuli tal juhataada sümfoniaorkestrit suveaias, segakoori ja ka muusikalavastusi. Sellel kohal ta on püsinud tänaseni ja võitnud kõigi Tartu muusikasõprade sooja poolehoidu.

Idealistina ta on jäänud truuks oma kodulinna muusikaelu arendamisele, kuigi ajuti ainelised võimalused on

olnud piiratud ning mujal need ehk oleks kujunenud soodsamaks. J. Simm on kasvanud ühte Tartuga ja *Vanemuise*ga ning mida sääl oleme kuulnud kaunist ja hääd muusika alal, selles on suur-suur annus Simm'i andekust, hoolast tööd ja armastust. Kuid mitte ainult *Vanemuise*ga pole piirdunud J. Simm'i tegevus. Kes eesti muusikasõpradest ei tunneks seda väheldast mehikest, kes oma innukusega ja vaimukusega lugematul kontsertidel, laulupäevadel ja pidudel on olnud lemmikjuhiks! Ja milline laulusõber poleks tundnud vaimustust tema lauludest: *Oma saar, Setukõso noore, Olõs mul, Ma teretan, Meie tee, Ta lendab mesipuu poole, Kodu viis, Lätsi külla, Aimdus*; — samuti tema *Kosjasõit, Koopariüitel, Kalevipoeg ja Sarvik*, lavamuusikad *Hinkemanni'le, Põhjajavajunud kellale, Lõbahuntile* jne. on leidnud alati sooja vastuvõttu.

25 aastat Juhan Simm'i muusikategevust on ühtlasi 25 aastat eesti muusika arengut, omapärast ja asendamatut, mille J. Simm annud muusikajuhina, heliloojana ja organiseerijana.

Tänu ja lugupidamine juubilarile kõigi eesti muusikasõprade poolt, eriti aga *Lauljate Liidu* poolt, mille Tartumaa Osakonna innukama tegelasena ja juhina ta on olnud erilisel viljakas!

TEATRITE UUE HOOAJA VÄLJAVAATEID

R. K-P.

Käesolev teatri hooaeg Tallinnas algas näilise suure elavusega. *Estonias* ava-etendusiks antud Vedro *Kaupo* ja Raudsepa *Vedelvorst* võeti publiku poolt vastu hää poolehoidu tunnustusega. Iseenesest mõista oli ooperi *Kaupo* ajal teater väljamüüdud viimise kohani, sest sellega avati teater ja avamine tähendab pidulikkust.

Sõnalavastuse hooaja avamiseks mängiti Raudsepa värsket komöödiat *Vedelvorsti*: ka siin oli saal publikut tulvil. Publik armastab Raudseppa. *Estonia* võis mõnuga hingata, sest sõnalavastusil harilikult ei ole pidulikku ilmet ning publikut on tavalisest vähe. Nii siis erikordselt mõnus algus.

Seesuguse säraga täiel määral ei saanud oma tööd avada *Draamastuudio*. Nead läksid ühe trupiga ringreisule ka Raudsepa *Vedelvorsti* mängima ja see ringreis liigub õnneliku tähe all. Teine trupp valmistab ette Kärneri *Merihärg* ja *Ko ajab Venemaaga äri* ja andis esietenduse Tallinnas *Saksa teatris*. Publik võttis osa elavalt, aga menu vedu jäi nõrgaks. Midagi oli siin katki rohkem kui kunagi stuudiol paari-kolme viimase aasta jooksul.

Tallinna Töölisteater oli mõelnud, et H. Visnapuu, nii kena vaimuinimene, on kirjutanud näidendi *Meie küla poisid*, aga mis see siis on, et näidend ei lähe. Peab minema, kui paneme õieti minema. Panidki õieti minema ja nii ta ka läks. Teater oli rahvast tungil täis ja tung jätkub.

Estonia lõi operetiks lavale *Madame Dubarry*. Sellega loodeti kassa kauaks täita kuhjaga, kuid lootus nurjus. Liha selles operetis oli soolata ja ei maitsenud. Veel kibedam tundus, kui osutus, et publik *E. Haridusliidu* võistlusnäidendi *Kolmanda tee* jättis päris maha ja teatrile sarnase meelehärma valmistas, millist ei mäletata mitu aastat.

Tallinna Töölisteater mängis teiseks tükiks *E. Haridusliidu* võistlusnäidendi *Vaese mehe ututalle*. Jälle edu ja publik hakkab tundma kuidas see teater on saanud mõnusaks vaimliseks kogumise kohaks.

Nii on teatrите käesoleva hooaja alguse käik Tallinnas. Mõndagi küllalt rõõmustavat, mõndagi ka, mis paneb mõtlema, p e a k s panema mõtlema.

Kindlasti Vedro ooper *Kaupo* kujunes me muusikaelu sündmuseks. Andekat teost võib ikkagi pakkuda vaid anne. Teha ei saa midagi väärtuslikku selle ettevõtmisega, et nüüd ma teen. Rutiin, hää tehnika ja vanad eeskujud ei tooks vaimlise loomingu salvedesse uut sorti vara, kui külva ei kannaks ka tõesti midagi uut ja vaimurikast. Vedro oma ooperiga tegi kindlasti väärtusliku sammu edasi me sellelaadses loomingu. Kuid jäägu see muusikute selgitada.

Kaupo ilmumisel on veel teine suur tähendus: ta lõi vajalise kiilu sisse

ummikusse, mis meil mõningail põhjusil senini on kippunud olema määravaks muusikaliselt ettevõteteis ja hinnanguis. Muusika-poliitikasse, kui nii öelda tohib, oli minu arusaamise järele meil tunginud mingi patriitside ning paariate eraldamine rohkem, kui teiste kunstide ellu, olgugi, et ka viimaseis leidub põhjusi suure puhastustule tööks küll ja küll. Muusikakultuuriline mõtlemine tihti ei küündinud ega märganud tahtagi näha seda, mis uued ajad on toonud muusikaloomingusse uut, et olla tõesti vajaliseks positiivseks ja vääriliseks nähteks progresseeruvast ning lainetavas vaimuelus. On antud mõista ja öeldud üsna lausa, et teisiti püüdjail puudub muusikakultuur.

Aav kord oma *Vikerlastega* andis müksu seesugusele seisukorrale. Ja nüüd Vedro poolt veelgi tugevam tõuge tõi laia- ja hulkadesse äratundmise selgust, et siduvust siiski suudavad avaldada vaid elavad ja loovad kultuuri-nähted.

Nii tõi *Kaupo* käesoleval hooajal meie muusikaellu uute tuulte vabama liikumise võimalused. Ajakirjandus poleemikaga muusikaelust, ooperist ja muusikaarvustusest aitas sellele sõbraliselt kaasa mitme kuu jooksul.

Kestku edasi see ümbersündimise protsess.

□

Ma mõtlen edukuse ja mitteedukuse pääle, mis meil oli sõnalavastustega. Mulle tundub nii, et autoreist ainult H. Raudsepp on meil praegu see, kes omab tõmbejõudu ka siis, kui tema teos on veel vaid käsikirjas. Sellepärast olid ka *Vedelvorsti* etendused *Estonias* kõigiti osavõtuküllased. Kindlasti aga oleks võinud huvi lahtuda õige ruttu, kui estoonlased poleks pakkunud ka hääd mängu. Sest tõepoolest see uus komöödia igavesest laiskvorstist ju pakub väga nõrka sisu ja on tegevuselt ülivaene; nii siis vähe lavaline, vähe haarav, vähe põnevusega paeluv. Tänu väga hääle mängule sai ta vastupidavaks ja rahuldavaks.

Me teatrid ei pea enam püüdma vaid repertuaari, vaid ka näitlemises peab antama maksimum nendest jõududest, kes teatril onemas ja keda võiks kuskilt leida.

Estonia on enese ära kuivatanud, et ta pole jõudusid kasvatanud, vaid püüdnud saada läbi vanaga: mingid „teeneliste“ kasvatamise tendentsid. Ka midagi sarnast, millest eespool rääkisime patriitside all. Viimses hädas ja mõnel peenemalgi kaalutlusel ta tõi *Varemuisest* ära näitleja Vaino ja *T. Töölisteatri* Tõnsoni. Nüüd Vaino andiski vedelvorsti kuju, ja sellise mahlaka rasva-laiskusega, et mõistuskil kipub nüriks minema. Nii näitlemine siin võitis ja lõi läbi, küsimata sellest, kas vaieldakse selle kuju nürimeelsuse vajadusest või mitte-vajadusest.

Kolmanda tee juures estonlased tulid oma nüristava rutiiniga ja lubamatusega, et nad ei pannud välja oma jõudude maksimumi. Ja kaotasid publiku. Mina ei saa aru, kui teatril on nii vähe näitlejaid, et siis nendest väga kõrge protsent istub tööta seisukorras kuude viisi, aga osi jagatakse juba ooperisolistidele. Nii üsna muiates kõneldakse, et küll sõnalavastuse mehi-naisi hoitakse vist Cavadosside jaoks oopereis.

Ma olen kindel, et niisugune plaanitu plaanitsemine näitlejaskonnalt võtab ära töö pinget ja kust siis peab tulema pinget publikuni.

Draamastuudio äpardus *Merihärjaga* vist kahtlemata osalt langeb autorile ja päämiselt küll lavastuse kunstilisele distsipliinitusele. Häa eelmiste aastate

tõus ei tohi pimestada, vaid nõuab järjest hoolsamat kunstilist tööd. Lavastaja ei tohiks ka teksti muuta nii, et autori ideed kannatavad või koguni võtavad vastupidise suuna.

Uut kunstilist elurõõmu ja loomingulist tahet kannab praegu kindlasti *Tal- linna Töölisteater*. Siin valitsevad näitlemise armastus ja ande loominguline vabadus koos kunstidistsipliiniliste lavastamise oskustega. Kindlasti sellega on seletatav, et Visnapuu *Meie küla poisid* siin said oma valguse ja võitsid publiku nii soojalt, nagu on vaja, et teater elaks väärilise kultuurtegurina.

Praegu me elame kõiges selle tähe all, et ärevused kasvavad ja me uuesti- sündi ootame, et veel jõuaksime elada edasi. Teatrid püüdku teha järeldusi, et luua enestele õigustatud väljavaateid. Ärgu imestatagu, kui elu uued mõonad kõrvaldavad kuivanud puud.

Meie ei või öelda, et me publik oma kandejõu seisukohalt küllalt elavalt ei käiks teatreis. Käib, aga valib. Teatritegi edu saladus seisab selles, et ärgu olgu hüüdsõnaks *p a t r i i t s i d*, vaid elujõulisemad loovad mehed.

A. Vedro „Kaupo“ soome arvustuses.

Tuntud soome helilooja Suomalai- nen, kes külastas Tallinnat, toob A. Vedro *Kaupo* puhul *Uusi Suomis* arvustise.

Libretto kohta ta kirjutab:

Ooperi librettos traagiline pool on võimsalt kergitatud ja sünge loo eepiline jutustus annab teosele raske jume, raske juba seepärast, et lüüri- lisi episoodi (3. vaatus) katab eriline tume linik. Ooperi lõpp jääb nagu õhus hõljuvaks, loomuvastasel kat- kestatuks... Raskuse keskpunkt on liialt viidud ooperi algusesse, ... kuna taas viimane vaatus üksikuist teeneist hoolimata jääb teose lõdvemaks osaks.

Muusikat Suomalainen hindab järg- miselt:

Vedro heliloojana on meloodik. Midagi sügavamalt omapärast uus teos ei ilmuta, kuid autori muusika- line andekus ja oskus näitavad end kohe juba polüfoonias, ta dramaatili- sed tõusukohad on väga hääd. Lava ja orkestri suhted ühiselt on hästi kaalutud, nii et sõnastust võib jälgida vaevata. Helilooja on andnud täiesti loomuliku helirännaku ning loomulik- ke harmooniaid. Ta orkestri värving ei ole küll eriti rikka vahetusega, kuid ta helitagavara võib paiguti siiski tunduda äärmiselt suurena. Muusika teesklematu ehtsus mõjub veenvalt ja teos jätab mulje tööst, mis on kindla sihi ning seesmise vaimustuse vili.

Kontsert töötute muusikute toetamiseks.

27. oktoobril, kl. 12 päeval korral- datakse *Estonia* kontsertsaalis süm- fooniaorkestri kontsert töötute muu- sikute toetamiseks. Suurendatud koos- seisus esineb 130 mängijat. Juhata- vad prof. J. Aavik, prof. A. Kapp, R. Kull ja A. Krull; solistiks on kutsu- tud pianist O. Roots.

Eeskavas leiduvad eesti ja soome autorite helitööd: Sibelius'e sümfoonia nr. 2, J. Aaviku *Eesti rapsoodia*, kaks jagu A. Kapi sümfooniast, A. Vedro *Lahing oop. Kaupo* ja H. Elleri prelüüdid.

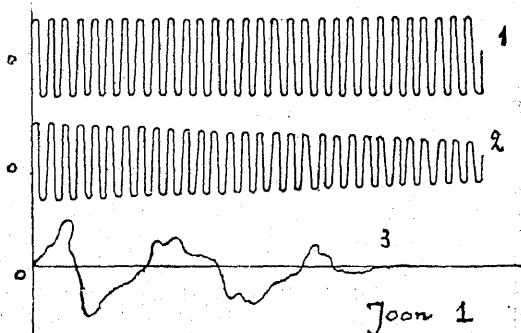
NÄHTAVAD HELID — ABIVAHEND MUUSIKAS

Dipl. ins. K. ANTON

Uue aparaaadi, n. nim. *projektsioon-oscillograafi* abil võivad lauljad, oratorid, näitlejad, pianistid, viiulimängijad ja teised helikunstnikud näha oma hääle või instrumentide helilaineid projektsioonilinal täpselt samuti, nagu need lained liiguvad teel nende kuulaja kõrvade juure.

siis ilmuvad linal võnked heledate, hästinähtavate kõverjoonte — kurvide näol.

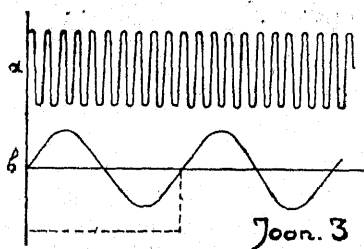
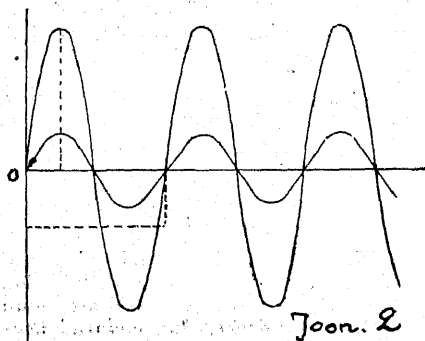
Kui mikrofoni läheduses valitseb täieline vaikus, ilmub linal pikk, hele, sirge joon; kuid niipea kui peenetundelise, elektrilise kõrvani ulatub mõni heli, jookseb joon maosarnaselt, nagu

JOON. 1. Oscillograafi abil tekitatud helikõverikud: 1 — püsiv heli, 2 — vaibuv heli, 3 — müra.

JOON. 2. Tugev ja nõrk heli.

JOON. 3. a — soprani ja b — bassi helivõnked.

Helilainete joonistussaadise printsiip on äärmiselt lihtne. Helilained püütakse kinni mikrofoni ja kantakse üle elektriliselt võnkuvale kehale. Sellele kehale on kinnitatud peegel, mis aimab täpselt järele helilainete liikumist. Kui võnkuvale peeglile suunata valguse kiire ja see projekteerida pöörlevate peeglite süsteemi abil linal,

nöör, mida öötsutatakse maas. Lainejoone kuju muutub teda esilekutsuva heliga, alates püsivatest lainetest, millised tekitavad puhta heli ja lõpetades kõige keerulisematega, mis tekitavad akordist või müra.

See aparaat on andnud juba parimaid tulemusi muusikariistade ehitusel. Võib, näiteks, avamite võrdse löögi

läbi tekitada isesuguse amplituudiga laineid. See tõendab, et ühed helid kõlavad tugevamini teistest, milline asjaolu näitab mõnd kõneall oleva instrumendi konstruktsiooni viga. Neid vahesid pole alati võimalik tunda normaalse inimeskõrvaga, kuid mõnel muusikalisel ettekandel nad võivad mõjuda segavalt. Kui pärast lööki helid summutatakse, võib üks heli teisest kõlada pikemini; seda on oscillograafis näha üsna selgelt, ning vibratsiooni kestvuse järgi võib otsustada, millised resonantspõhja osad vajavad parandamist. Sellaseid ja muid muusikariistade omadusi, mida muidu suudaks tabada ainult väga vilunud eriteadlane, võib nüüd äratunda igaüks ning heli kõverikkude jooksu demonstreerida näitelinal.

Projektsioon-oscillograafi võib kasutada ka edukasti muusikaõpetamisel. Lainete kuju võrdluse läbi mängimise või laulmise juures õppur oma silmadega näeb, missugustes kohtades ta kaldub kõrvale õpetajast; lõpuks võib

saavutada täpset meistri järeleaimamist. Kuid ka õpetajale on aparaat suure väärtusega. Võib, näiteks, eraldada oscillograafi abil ühe löögi juures 16 isesugust heli; järjekult ka meister võib sellest õppida, kuidas ta peab lööma teatud nooti, et saavutada soovitatav *pianissimot*, *fortet* või *fortissimot* kõigi astmevahetustega. Oscillograaf reageerib kõige peenemaile nüanssele. Nii, näiteks, pöörati oscillograafi kaasabil ühe klaverimängija tähelepanu asjaolule, et ta peaks oma sõrmeküüend lõikama lühemaks, kuna kõveriku joonejooks näitas, et küünte lõök avamitele kõlab kaasa mängu juures.

Suurt tähtsust omab oscillograaf traatkeelte valmistamisel isesuguste mänguriistade jaoks, sest ta eraldab ülitäpselt kõlapuhtad keeled alaväärtuslikest ja on juba palju aidanud kaasa valmistusmeetodite viimistlusele. Edasi võib oscillograafi suure eduga kasutada ka kurtummade kõneluse harjutuste juures.

Viul ja ta tervishoid

Selle päälkirja all ilmus hiljuti inglise ajakirjas „Daily Telegraph“ järgmine kirjatükk. Oxfordis peetud suvistel muusikakursustel pidas Editha Knocker'i viiulikooli juhataja miss Knocker viiuli ajaloo ja tervishoiu kohta loengu, milles mainis mõnda huvitavat üksikasja.

Nii ütles ta, et kõigist muusikariistust ulatab viiuli põlv kõige kaugemasse minevikku, — mitu tuhat aastat enne Kristuse sündi. Sel riistal puudus alul igasugune auväärus, sest teda tarvitasid vaid rändajad mustlased ja vigurdajad — vanal ajal põlatud rahvas.

Mõne aja järel hakati neidki väljatõugatud tunnustama, kuna neid kutsuti esinema kodanlike meelelahutuste puhul, ja sellega algab viiuli tõus ta tänapäevase kindlustatud seisukohani.

Viiul koosnes 84 mitmesugusest osast ja hää meister töötas kuus nädalat ühe riista kallal. Tartini päevil, kui viiuli häälestus püsis madalamal kui praegu, oli pingulitõmmatud keelte rõhumine sääsa (roobi) päale võrdne paksu lapse raskusele = 28570 gr, kuid 1830. a. uuriti uuesti seda pinget ja leiti, et see võrdub 40815 gr (üle

2½ puuda). Selle järelalusena on muredund ja hukkund suur hulk vanu toredaid itaalia viuleid, kuna polnud arvestatud nende ehitustel nii suurt pinget. Stradivarius'e omad olid aga veidi tugevamini ehitatud ja seetõttu on nad meie-ajal nii kõrges hinnas.

Kõneldes viiulite hoolitsemise küsimusest, andis miss Knocker nõu tarvitada pähkleid, riisi, söögiõli, seepi ja siidrahti. „Odav ja kindel viis viiulit puhastada“, ütles ta, „on võtta brasiilia pähkel, lõigata tuum pooleks, eemaldada teravad kondid ja tuumaga siis viiulit hõõruda, sest tähendatud pähkel sisaldab parimat õli. Seepäale tuleb viiul siidratiga üle-hõõruda — viiuli jaoks alati siid — ning puukude näib selgem kui iialgi enne...“

Seep aitab keeled libedasti aukudest läbi, kuna sörmelaua jaoks võib tarvitada kõlnivett, lavendelvett, metüülpüritust; kuid tuleb hoiduda, et tilku ei kukuks lakeeritud osadele. Viiul, mis korralikult puhastatud ja vaba kolofoniumist, kõlab poole paremini ja poole kergem on ta pääl mängida...

Niisama kui iga kuue kuu tagant käite hambaarsti juures, niisama tuleb teil oma viiul iga kuue kuu järel läbi vaadata lasta asjatundja poolt.

TUNDMATUKS JÄÄNUD EESTI MUUSIK

JOH. REINTHAL

Väikerahvastel, kel puudub riiklik iseseisvus ja omakultuur, on ikka osaks see kurbloolus, et nende paremad, andekamad võsud lähevad kaduma oma rahvale ja satuvad rikastama teiste, suuremate rahvaste vaimuvara salvi. Kui palju on, näiteks, Venemaa väikerahvastele nende vaimuvara aadrit lastud suurvene kultuuri ehitamiseks. Ja kas pole väikene eesti rahvaski sinna küllalt ohverdanud oma poegi ja tütreid. Mõnest seesugusest oleme natuke kuulnud, paljud aga on jäänud oma sugurahvale täiesti tundmatuks.

Ühest tundmatuks jäänud eesti muusikust sain teada hiljuti juhtumise kombel.

Ta nimi oli Karl (ise kirjutas „Carl“) ja sündis 1791. aastal Harjumaal, Hageri kihelkonnas, Haiba mõisas, kus tema vanemad Jakob ja Mari seisis mõisa teenistuses. Maal valitses siis küll veel pärispõlv, kuid Karl vanemad olid mõisaomaniku (kellegi Ulrich'i) lahkusest vabaks lastud ja poeg Karl kiriku sündinuteraamatus juba vabade vanemate lapsena märgitud.

Ka perekonnanimed puudusid tol ajal talurahval, kuigi Karli isa kavatseis end oma isa nime järele hakata nimetama „Jakobsoniks“.

Karl oli veel üsna väike, kui ta vanemad kolisid Tallinna, kus nad Toompääl mitme mõisniku juures teenisid kojarahvana, muu seas ka tuntud näitekirjaniku, Vardi mõisa omaniku August von Kotzebue juures.

Poisikene käis Pühavaimu kiriku köstri Nymann'i juures koolis — ja see oli ka kõik ta kooliharidus.

Juba lapseeest pääle avaldus Karli hää muusikaanne. Koolis oli ta parimaid lauljaid ja laulis köstril kirikus igal pühapäeval koraale. Kuskilt sai Karl ühe vana viiuli ning hakkas seda saagima niisuguse innuga, et vahel kräuksumisest tüdinenud ema poisi toast välja ajas. Noor muusik läks siis kas kuuri või pööningule ja mängis säääl edasi, kuni vahel väsimusest magama jäi, viiul käes. Kõrd talvel saadeti ta mingi asja pärast Toompäält all-linna. Säääl kuulis ta ühest majast muusikat, jäi seda tänaval kuulama sarnase huviga et oma ülesande

unustas ja lõpuks varbad ära külmetas.

Isa, oma poja hääd muusikaandi märganud, laskis kellelgi vanal viiuldajal Karlile õpetust anda. See õpetaja sai vaeva eest tasuks kaks naerutuvi.

Karl õppis hoolega ja suurima visadusega edasi nii viiulimängu, muusika-teooriat kui ka muid teadusi. Oma püüdlikkuse eest sai ta kiita kelleltki kuulsalt viiuldajalt, kes kord juhtumisi läbi akna ta mängu kuulas.

Lihttrahva seas leidis Karli mäng tähelepanu ja temast sai nende pulmamängija.

Karl ise aga ihaldas kunstniku kutses. Sellest ideest vaimustatud, ta valis ka enesele kunstnikupärase nime — vist küll mõne itaalia kunstniku järele — *Carelli* või *Carell*, ja mõjutas oma isa, et ka tema võtaks enesele selle perekonnanime. Nii sündiski. Millal just selle nime võtmine toimus, pole täpselt teada, ent kui vanematel 1806. aastal sündis poeg Philipp Jakob, pärastine keisrite Nikolai I ja Aleksander II ihuarst, on tema ristnimi Pühavaimu kiriku raamatus juba märgitud *Karell*’i nime all.

Vahepääl pidi Karl Karell olema teinud väljapaistvaid muusikalisi edusamme ja omandanud nime, sest prantsuse sõja ajal, s. o. 1812. aastal, kutsuti ta 21-aastasena v. Wistinghausen’i poolt selle viimase ja pastor Mickvitzi laste juure Lihulasse muusikaõpetajaks.

Mõne aja pärast tuli Karell Tallinna tagasi, kus teda ootas lai tegevuspõld. Päale viiuli mängis ta ka hästi flööt, orelit, klaverit ja omas ilusat tenorihäält. Linnas sai Karell teatris I viiuli mängija koha; ühtlasi oli ta ka Pühavaimu kiriku organistik.

Pärast prantsuse sõda tõusis Tallinna kaubandus õitsele, linn oli jõukas, teater seisis Kotzebue kaastegevusel kuulsuses. Karell oli iseõppimise tõttu tublisti arenenud inimene, elava ja humoorika vaimuga. Ta oli otsitud muusikaõpetaja, korraldas kvar-tette, muusikaõhtuid, serenaade jne. Kõikjal vastuvõetava külalisena ta puutus kokku õpetlaste, aadlike, kaupmeeste, kunstnike ja näitlejatega.

Karl Karell aga janunes laiemale tegevuse järele. Seepärast ta lahkus 1820. aastal kodulinna ja läks õnne otsima laiale Venemaale. Peterburgi kaudu ta sõitis Moskvasse, kus oli lühikest aega teatris I tenori lauljaks. Säält siirdus muusikadirektoriks Kiievi kubermangu Spola mõisa vürstinna Lopuchina juure, kellel oli oma orjades moodustatud muusikakoor. Karell'il oli küll kaunis hää palk, aga säält tekkisid intriigid poolakatega, nõnda et ta mõneaastase teenistuse järele lahkus. Et parajasti midagi muud käepärast polnud, ta võttis vastu ühe ratsaväediviisi kapelmeistri koha, millist teenistust aga pärast enesele häbiks pidanud.

Varsti Karell sai kapelmeistri koha Smolenski kubermangu kellegi rikka mõisniku Engelhardt'i juure, kus teenis kuni poola mässu lahtipuhkemiseni 1830. aastal. Säält tuli ta ühes Engelhardt'i perekonnaga Peterburki.

Karell'il oli Peterburgis õnne: ta sai rootsi kiriku organistikaks ja keiserliku õigusteadusekooli (üçilišce pravovedenija) muusikaõpetajaks ja nendel kohtadel ta jäigi püsima.

Karell oskas oma õpilasi muusikast huvitada sedavõrd, et koolis igal aastal anti suur kontsert, kus õpilased esinesid orkestriga ja ka solistidena. Peterburgis naljatati, et see õppeasutus polegi enam õigusteadusekool vaid muusikaakadeemia. Mitmed Venemaa tulevased kuulsused said säält Karellilt muusikas algõpetuse, teiste seas ka helilooja Čaikovski.

Karell'il oli tolleaegses Peterburgi muusikailmas hää nimi. Keiserlik

kojaviiuldaja Behm usaldas oma poja õpetamise Karell'i kätte; ka sellest pojast sai pärast Peterburgi esimene viiuldaja. Õigusteadusekooli kaudu sobis Karell'il tutvus keisri sugulase Oldenburgi printsi Peetriga, kellega sagedasti õhtuti muusikat tegid. Prints jäi Karell'i sõbraks viimase surmani 1857. aastal, oli matusel ja aitas tema puusärki kirikust välja kanda.

Karl Karell'i tutvused ja sidemed aitasid ka mõndapidi tema nooremale vennale Philippile tasandada tõusuteed.

Philipp Karell kiidab imestusega oma vanema venna arenenud mõistust, kuigi see päälle Pühavaimu kiriku köstriks oli polnud pääsenud mujale õppeasutisse.

Maal elades oli Karl Karell näinud eesti rahva kannatusi ja sellele rahvale osaks saanud ülekohut, mis tema hinge täitnud vihaga ja kättemaksu ihaga. Ta kõnelenud sagedasti oma vennaga sugurahva viletsusest; kahjuks nad olid võimetud midagi ette võtma selle viletsuse pehmendamiseks.

Karl Karell'i järeltulijate kohta puuduvad teated. Tema kõige noorem vend Johannes oli kaua aega Raplas köstriks. Karell'id olid üldse muusikaline perekond. Ihuarsti tütar Emilie õppis Peterburgi konservatooriumis ja pannud täpse tooni määramisega imestama isegi kuulsat Rubinstein'i.

Teated selleks artiklikuks on hangitud ihuarsti dr. Ph. Karell'i mälestistest, mis mulle anti tema sugulaste poolt lahkesti tarvitada.

Tall. M. S. uus kodukord. 7. sept. avati T. M. S. sügisene hooaeg pääkoosolekuga, millel muu hulgas võeti lõplikult vastu põhjapanevate uuendustega kodukord. Kodukord on praegu trükkis.

Konstantin Tüürpu' medal. Tall. M. S. uue kodukorraga võeti vastu ka otsus, asutada Konstantin Tüürpu nimeline medal, milline kõrgema aus-tusavaldusena antakse sõpruseltsidele ja erilisi teeneid ülesnäidanud isikuile.

**Tallinna Linna Valgustuse-Veemu-
retsemise Osakonna meeskoor.** Esi-
mees Paul Uula, montöör; koorijuht

Gustav Ernesaks, muusika- ja laulu-
õpetaja; abiesimees Aleksander Kes-
külla, treial; sekretär Ado Avloi, mon-
töör; kassapidaja Aleksander Kuller-
kup, ametnik; arhivaar Robert Roots,
lukusepp; majandaja Jaan Andreson,
kontrolöör.

Meestelaulu Selts Valka. Kolma-
päeval, 29. sept. peeti Valgas ära
meestelaulu seltsi asutamiskoosolek.
Osavõtjaid oli üle 20 asjahuvilise.
Võeti vastu põhikiri ja valiti ajutine
juhatuse koosseisus: Mangulson, K.
Sillamik, H. Peep ja H. Illisson. Põ-
hikirja alusel seltsi esimeheks eraldi
valiti V. Neggo.

MEESKOORIDE NURK

MEESKOORIDE REPERTUAAR

H. MALM (TMS)

(Järg)

105. O Domine Jesu — Palestrina (4), 106. O vos omnes — Palestrina (5), 107. Oh ilm, sind mina jätan — Isaack (2), 108. Oh jäta kõik kaebed — Tobias (1), 109. Oh minu kallid hoidja — Bach (8, h), 110. Oled väike sõstrasilma — Jürgenson (1), 111. Oleksin laululind — Kappel (11, h), 112. Oleks minulgi — Melartin (1), 113. Olõs mul — Simm (1), 114. O ma saar — Aav (2), 115. O ma saar — Simm (5), 116. Õeke, millal koju läheme — Zuccamaglio (1), 117. Õhtupilved — Kuula (3), 118. Õhtutunne — Kuula (5), 119. Õnnista ja hoia — koraal (1), 120. Ööbik — Kappel (4), 121. Öö-rändaja — Heuberger (2), 122. Ööt-suv meri — Tobias (8),

123. Päälikuhüüe — Päts (2), 124. Pilamine — Vettik (2), 125. Pilvedele — Läte (2), 126. Poega kiigutades — Vegelius (5), 127. Poiss see kirsse saada tahtis — Schrader (1), 128. Pulmalaul — Melartin (1), 129. Päikeseloodel — Conradi (4), 130. Põlluteel — Foerster (5), 131. Põriseb trumm — Klughardt (4), 132. Püha oled Issand Sa — Schubert (7, h), 133. Püha paik — Kapp (2),

134. Roosike orus — soome rhvl. (2), 135. Rändaja — Kapp (1), 136. Röömsad muusikud — Riccius (4, h),

137. Saaks koju hing — Türrpu (2), 138. Sa oled mu südame suvi — Kapp (3), 139. Sarvelaul — Päts (13), 140. See neuu minu on — Okerberg (3), 141. Selge mees — Melartin (1), 142. Selle laulu löön maruütlikuks — Kapp (7), Sind surmani — Kunileid (1), 143. Sirtsu — Järnefeldt (5), 144. Soldati lahkumine — Kappel (1), 145. Sull', Jehoova, tahan laulda — koraal (1), 146. Suveööl — O. Hermann (4), 147. Sõjalaul — Aav (12), 148. Sõeaugu äärel — Palmgren (7), 149. Südamelaul — Sibelius (7), 150.

Südamevaras — Tobias (9), 151. Süda tuksub — Türrpu (19, h), 152. Sügisel — Horvath (3), 153. Sügisöö — Weinzierl (1),

154. Talendab mesipuu poole — M. Hermann (3), 155. Ta meilt läinud — Stephen (1), 156. Talvel — Hutter (3), 157. Talvel — Kremser (5), 158. Talvine õhtu — Türrpu (8), 159. Täheöö — Kaun (5), 160. Teel (Hobu nõõ) — Järnefeldt (8), 161. Tenebrae factae sunt — Haydn (4), 162. Teretus — Aavik (1), 163. Tervitus (Helju hella tuulekene) — Türrpu (12), 164. Tervitus (Teid ma tervitan, eestlaste pojad) — Prommik (3), 165. Tormilaul — Nerep (3), 166. Troost — Merikanto (12), 167. Tule, tule, une-kene — Palmgren (2), 168. Tuljak — M. Hermann (10),

169. Unenägu — Läte (4), 170. Ustavus — Kritžkovsky (1), 171. Uus isamaa — Grieg (4), 172. Ühtelaulu tahaks laulda — Aav (4), 173. Üks kindel linn ja varjupaik — Luther (1, h),

174. Vahetus — Hutter (2), 175. Vaigistus — Schütz (1), 176. Vaikus — Rüdiger (2), 177. Vaimutund Tydalis — Hegar (7), 178. Vanemuise hümn — Merikanto (3), 179. Vasa-rad meil vuhisegu — Krull (3), 180. Venesõit — Sibelius (3), 181. Viimane laul — soome rhvl. (7), 182. Virgu — Kotilainen (1), 183. Võitluse laul — M. Hermann (1).

Küsimusele, kas on TMS küllaldaselt määral eesõigustanud eesti laule, võib vastata täiesti jaatavalt, sest meie kehvast meeskoori literatuurist on kontsertide kavades seisnud 85 laulu (nendest 4 vaimuliku sisuga) ja neid lauldi 450. korral. Välismaa on esinud 98 lauluga (21 vaimuliku sisuga) ja neid on üldse lauldud 327. korral.

MEESKOORI ÜLESSÄÄDMISEST

AUGUSTIN PUNG, Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoori juht ja
ALEKS LOORITS, sama meeskoori liige

Tähtis probleem koorilaulu ühtlase kõlapinna saavutamises on koori ülesäädmine. Pole veel küllalt sellest, kui koor koosneb kõlaliselt ühetugevusega häälerühmadest, — vaid on ka tähtis, kuidas häälerühmad omavad võimalust väljenduda üheväärselt, kuidas saavutada koori ülessäädmisel olukorda, et igasugustes akustilistes oludes kõik rühmad asetuks ühtlastes tingimustes ja kooslaul ei kannataks ühede esiletoomise ning teiste varjamise all.

Kui segakooris paratamatuks osutuv naishäälte asetamine meeshäälte ette iseenesest vähe võimalusi üle jätab mitmekesisteks kombinatsioonideks, siis segakooride suhtes ongi probleem lahendunud üsna lihtsasti ja küsimus seisab vaid pisikeses üksikasjas: kummale käele juhust asetada ühte või teist rühma. Kaugeltki nii lihtne pole aga küsimus meeskoori suhtes, sest siin naishäältelst olenevad eritingimused ei kirjuta ette teatud paigutamist, vaid kogu raskuspunkti seisab selles, kuidas anda võimalikult ühtlast kõlapinda kõikidele häälerühmadele.

Meeskoori ülessäädmisel on senini katsetatud väga mitmeid viise.

Laialt tarvitusel olid ja on praegugi moodused, kus häälerühmad paigutatakse paariti üksteise taha, tenorid ees ja bassid tagapool. See viis esineb õige mitmes variatsioonis. Kaua aega oli valitsevaks järgmine asetus:

I bass	II bass
I tenor	II tenor

Sageli esimesed häälerühmad asusid ka juhi paremal käel ja teised vasemal, s. o. vastupidises järjekorras üksteisele joonisele, kuid ikkagi tenorid ees ning bassid taga. Uuemal ajal on siin muudetud niipalju, et sega- kui ka meeskooris II bass paigutatakse viisihääle — I tenori taha, kuna I bass jääb II tenori taha, ükskõik kummalt pool juhust asetseb I või II tenor.

Segakooris sellane nais- ja mees-

häälte paariti rühmitamine ehk ei osutu küll ideaalseks, kuid ta on kujunenud paratamatult loomulikuks. Meeskooris aga ei või niisugust koori ülesäädmist lugeda sugugi õnnestunuks, sest, esiteks, side üksikute häälerühmade vahel jääb nõrgaks ja, teiseks, kõik rühmad ei asu ühesugustes tingimustes, kuna nad üksteise taga asetsedes ei saa võrdselt kuuldavale tulla. Ega ka ühtlast kõlapinda omada, eriti kui on tegemist akustiliselt halvade lavadega, nagu see meil, kahjuks, osutub üldiseks paheks.

Palju parem ei või olla lugu ka siis, kui asetada häälerühmad kõik üksteise taha järgmiselt:

II bass
I bass
II tenor
I tenor

Seda moodust soovitab soome tuntud koorijuht H. Klemetti eriti suurtele kooridele. Muidugi, kui koor on suur ja koosneb eranditult häist, kindlaist lauljaist, siis ju, võib olla, ehk saavutatakse selles ülessäädes meeskooriga edu. Meil sellast ülessäädet vist ükski koorijuht ei ole katetanud. Eriti väikeses koosseisuga tavalistest lauljaist koosneva koori juures jäävad tagajärjed vägagi küsitavaks, sest häälerühmadel üksteisega ei ole niigipalju sidet, kui paariti üksteise taga asetsedes, kus keskel seisvad lauljad naaberhääli kuulevad ikkagi rohkem, kui täiesti üksteise taha paigutatult. Viimasel juhul iga üksik häälerühm paisatakse laiali nii pikal frondil, et üksteise mittekuulmine isegi oma häälerühma kooslaulule võib kujuneda saatuslikuks.

Hoopis parem on see moodus, mille võttis omal ajal Tallinna Meestelaulu Seltsis tarvitusele kadunud K. Türrpu ja mida mitmes variandis viimasel ajal nii meil kui ka mujal edukasti praktiseeritakse. Siin I tenor ja I bass paigutatakse koori keskele juhi ette ja äärtele asuvad II tenor ja II bass,

kõik häälerühmad esirinnas väljas. K. Tüرنpu asetus on järgmine:

II tenor	I tenor	I bass	II bass
----------	---------	--------	---------

Tarvitatakse aga ka teisi järjekordi:
1) II bass, I bass, I tenor ja II tenor,
või 2) II bass, I tenor, I bass, II tenor
jne.

Iga selle mooduse variandis on kõiki-
dele häälerühmadele antud võimalus
ühtlaseks kõlajõuduks, kuna kõik rüh-
mad tulevad ette välja. Üksikud rüh-
mad on ümaralt koos ja kuulevad ise-
endid hästi. Ka side teiste rühmadega
osutub paremaks, kui ühegi teise eel-
pool käsitatud mooduse juures, kuid
siiski mitte võrdselt, sest teistest õnne-
likumas olukorras asuvad I tenor ja
I bass, kuna nad seisavad keskel ja
kuulevad ligemalt kahte naaberhäält;
samal ajal aga II tenor ja II bass
jäävad äärtele ja kuulevad ainult ühte

naaberhäält. Seetõttu võib juhtuda, et
mõne äärmise häälerühma vajumise
või tõusmise puhul, mis praksises ju
ikkagi on vältimatu, teised rühmad ei
lähe kaasa, sest neil puudub side vas-
tastikuseks kuulmiseks. Eriti II bass,
kui koori akustilis-arkitektooniline
vundament, on selle ülessääde juures
surutud liiga kõrvalisele seisukohale ega
saa ennast vajaliselt panna maksma.
Teatud vahemaalt koori kuulates saa-
vutatakse hää akustikaga ruumis küll
sellegi ülessääde juures ühtlast kõla-
pinda. Sää, kus õhulained liituvad ja
helid akordiliselt massiks sulavad, on
selle ülessääde juures saavutatud pare-
maid tagajärgesid, kui ühegi varem
mainitud moodusega. Kahjuks aga on
akustika meie lavade nõrgaks küljeks
ja iga meeskoor ei või unistadagi nii-
sugusest kontserdiruumist, kus teatud
kaugused ja muud soodsad olukorrad
tuleksid koori kasuks; alati peab vaid
arvestama igasuguseid kahjulikke
mõjusid. (Järgneb.)

**Ü. E. N. Ü. Tartu osakonna mees-
koor** (asut. 30. okt. 1929). Kooriva-
nem Kristjan Järv; koorijuht Richard
Ritsing, helilooja; koorivanema abi
Eduard Kukk; kirjatöimetaja Evald
Ossip; varahoidja Alfred Helde.

Kooriliigete arv on püsinud 30 üm-
ber. Koorijuhiks on asutamisest saa-
dik helilooja Richard Ritsing.

Koor on esinenud kontsertidel
(Tartus ja teistes linnades ning esi-
nemisepaikades), laulupäevadel, Tar-
tumaa II laulupeol, aktustel, pidudel,
külaskäikudel teistesse Ü. E. N. Ü.
osakondadesse j. m.

Repertuaaris on seisnud järgmised
heliloojad: K. A. Hermann, M. Her-
mann, A. Läte, A. Kunileid, F. Säbel-
man, J. Simm, A. Kiiss, T. Vettik,
R. Ritsing, E. Võrk, E. Oja, E. Sivori,
Fr. Abt, Mehul, Janson j. t.

Kooriliigete väliseks tunnusmär-
giks on *Lauljate Liidu Meeskooride
Sektsooni* vormimüts, mille eesküljele
on kinnitatud Ü. E. N. Ü. kohandatud
rinnamärk.

Koorivanem või temalt määratud
toimkonna liige peab järjekindlasti
päevikut, kuhu täpselt kantakse sisse
kogu koori tegevus (harjutused, esine-
mised, koosolekud, aruanded, sündmu-
sed jne.). Päeviku esimesel leheküljel
on töötuse tekst, millele kõik kooriliik-

med — noorliikmed (päris-)liigeteks
vastuvõtmise järele — kirjutavad alla.

Kooril on oma kodukord. Koor on
E. L. L. liige.

Ülemaaline meeskooride kontsert
leiab teatavasti aset X üldlaulupeo eel-
õhtul *Estonia* kontertsaaalis. Senini
on end registreerinud *Haaslava Mees-
laulu Ühing* (20-liikmeline), *Põltsa-
maa Meeslaulu Selts* (30 l.), *Sõmerü
Hariduse Seltsi* meeskoor (24 l.), *Tal-
linna Meestelaulu Selts* (190 l.), *Tartu
Meeslaulu Selts* (60 l.), *Tartu Peetri
koguduse I pihtkonna meeskoor* (36 l.),
Tarvastu Meestelaulu Selts (25 l.),
Viljandi Helikunsti Seltsi meeskoor
(50 l.). Loodetavasti ei lase puuduvad
koorid kaua enesele oodata. Asi on
kiire!

„Laulumeeste Klubi“, Tall. M. S.
poolt mullu asutatud kodu avas sep-
tembris ukсед sügis-talviseks tegevus-
seks. Klubil on kasutada 6 ruumi
Laenu-panga majas (Tallinnas, S.
Karja 18), kus ulualust leidnud ka
Tall. M. S. büroo. Klubi ökonoomiks
on nüüd vana lauluved Kitsing. Klubi
bis käib praegu liikmetevaheline bridge-
võistlus ning laupäeviti lotto-õhtud.
Sissepääs klubisse on võimaldatud ai-
nult klubiliikmeile.

„AIDA“, MUUSIKASÕBER JA VERDI

Tol ajal, ku *Scala* teater Milaanos ja teised suured lavad mujal Itaalias töid *Aida* uudislavastusena, elas Reggios keegi „kunstisõber“, Prospero Bertani. See oli kuulnud ja lugenud *Aida* menust; pikema kaalutluse järele ta sõitis Parmasse, et isiklikult vaadata kõmurikast uudisteost, kuid pööris pettunult kodulinna tagasi. Teiskordsel külastusel polnud paremaid tagajärgi. Ning omas sügavas pettumuses ta kirjutas Reggiost 7. mail 1872 Verdile:

„Väga austatud härra Verdi! Teisel selle kuu päeval, tänu kõmule, mida teeb Teie ooper *Aida*, sõitsin ma Parmasse. Minu uudishimu oli nii suur, et ma juba pool tundi enne tükki algust olin asunud oma kohale nr. 120. Imetlesin lavastust, kuulasin lõbuga suurepäraseid lauljaid ning püüdsin tükist ei midagi kaotada. Pärast etenduse lõppu küsisin endalt, kas olen rahul, ning vastus oli eitav. Pöörsin Reggiosse tagasi ja jälgisin teel oma reisikaaslaste otsusi. Pea kõik olid ühel arvamisel, et *Aida* on esmajärguline teos. Nii tõusis minus himu, veel kord kuulata seda tükki, ning 4. mail sõitsin uuesti Parmasse. Määratuma tungi juures õnnestus mul vaid meeleheitliku pingutusega saada viie liiri eest üks reserveeritud koht, et mugavasti osa võtta etendusest. Ma jõudsin järgmisele otsusele: see ooper ei sisalda kõige vähematki, mis vaimustaks ning sütitaks; poleks neid toredaid kostüüme ja dekoratsioone, publik ei peaks lõpuni vastu. See teos täidab veel mõned korrad teatri ja siis ta kõduneb raamatukogudes.

Võite omale nüüd, armas härra Verdi, kujutella minu kahetsust, et olen selle kahe etenduse eest annud välja kolmkümmendkaks liiri. Kui veel lisate tolle raskendava asjaolu, et olenen oma perekonnast, siis saate aru, kuidas see raha nagu õudne tont rikub mu rahu. Seepärast palun Teid avameelselt, saata see summa mulle lahkesti tagasi. Üksikajalik arve järgneb siin: sinnasõit raudteel 2,60 liiri, tagasisõit 3,30 liiri, teater 8 liiri, viiets õhtusöök raudteejaamas 2 liiri, summa 15,90 liiri. Sama summa kaks

korda — teeb summa summarum 31,90 liiri.

Lootuses, et aitate ta hädast välja, tervitab Teid südamest — Bertani. (Aadress: Bertani, Prospero, Reggio, Via San Domenica nr. 5).“

Verdi võttis seda lugu lõbusast küljest. Ta polnud mängurikkuja, ka imponeeris talle kaasmaalase avameelsus; nii saatis ta tolle kirja Ricordile, oma kirjastajale Milaanos, ning palus teda asja korraldada:

„...Te võite mõelda, et ma selle perepojakese vabastamiseks teda jälgivatest tontidest meelsasti maksan tolle väikese arve, mille ta mulle saadab. Ma palun Teid järelikult, talle saata 27,80 liiri. Tõsi, see pole kogu too summa, mida ta nõuab, kuid see ei tee mulle enam nalja maksta välja mehele ka tema õhtusöök. Ta oleks võinud sama hästi süüa kodus. Enesest mõista, ta peab raha kättesaamist kviteerima; peale selle palun ma Teid talt nõuda ka kirjalik tõendus, milles ta end kohustab ei ühtki minu ooperit enam kuulama, et ta uuesti ei satuks hädahoitu olla ähvardatud tontidest!...“

Ricordi pidas kõike kellegi anonümuse naljaks, täitis aga meistri tahet kindlas veendumuses, et kiri ja raha tulevad aadressaadi mitteleidmisel ta kätte tagasi. Kuid Prospero Bertani oli tõesti olemas Reggios. Ta kviteeris kättesaamist järgmise postiga:

„Reggio, 15. mail 1872. Mina allakirjutanu tõendan seega, et olen maestro Giuseppe Verdi'lt vastu võtnud summa 27,80 liiri kahjutasuks kahe reisu eest Parmasse ooperi *Aida* külastuseks. Meister on nõustunud mulle tagasi tasuma seda summat, sest et ta ooper ei olnud minu maitse järgi. Kinnitan ühtlasi, et ma tulevikus enam ei võta ette ühtki reisi Verdi uute ooperite vaatamiseks — olgu siis, et ta võtab endale kõik väljaminekud, ükskõik missugune ka oleks minu arvamine tema teosest. Selle kinnituseks olen selle tunnistuse isiklikult kirjutanud alla. Bertani, Prospero.“

KODUMAA

Arvustusi

A. Vedro uue ooperi *Kaupo* puhul on avaldatud niivõrd lahkuminevaid arvamusi, et tahtmatult kerkib üles mõte, kas seda kõike suutis tingida ainult maitsete erinevus, või peab oletama ka kõrvalmõjusid. Ühed teevad ooperi koos tema autoriga täiesti maatasta, teised oma eitavat seisukohta avaldavad tagasihoidlikumal kujul; kolmandad — enamik arvamistest — on esinenud kindla jaatava hinnangu-ga, neljandad vastupidise äärmu-sena kaldudes liialdusse ülistamises.

Et ooper koosneb librettost ja muu-sikast, siis ka vaatlemine kujuneb ka-hepoolseks.

Kaupo ainekast lähtub nimetege-lase hingelisest kõikumisest ja murdu-misest, mis viivad välja äraandluseni. Selle keskpunkti ümber liivlaste vaba-dusevõitluse raamistikus liigub teose arenemine kahepoolsete jõudude osa-võtul. Lavalised eeldused teoses ei puudu; leidub üsna õnnestunud pilte, stseene, vaatusi. Üldjoontes tegevus areneb soodsasti kuni lõpulahendu-seni; see viimane jätab võlgu ooda-tava vastuse. Nii siis saame osa tsük-list, milleks ta ka võib kujuneda, ku-na juba on alustatud uus *Lembitu* nimeline ooper. *Kaupo* librettos siiski leidub ebalavalisi väljendusi, mis koor-mavad arenemise käiku. Veel suure-maks puuduseks osutub aine väljatöö-tamine. Esiteks on kasutatud ühte värsjalga, millest tekivad suured raskused rütmilises ilmetamises; paa-legi tarvitatakse küllalt pikki teksti-ridu. Teiseks proosaline käsitlus omaette seisab algastmel. Selles mõt-tes on jäetud kasutamata hulk vahen-deid teose mõju tõstmiseks. Samas aga leiame kisklikku sõnastust ja õige palju stiilivigu.

Kaupo muusika vokaalses osas lä-heb välja põhimiselt kõnemeloodiast, mispärast ka vormis kerkib esile va-bam harrastus. Siin vorm ei piira

sisu, vaid sisu tingib vormi, viimane jääb väljenduse vahendiks ega tõuse sihi kohale, milline tee osutubki õigeks elulise käsitluse aluseks. Tahaksin veel kord toonitada vormi varja-tud kuju, mille kaudu läheneme oma ülesannetele sisulises mõttes usal-duseväärusega ja täisverega. Sama põhimõtte saadab ka käesoleva ooperi muusika instrumentaalset osa, mis illustreerib ja täiendab sõnalist külge. Üldse ju ooperimuusikat juhib üksik-asjuni viidud programm; eel- ning vahemängud asuvad enam iseseisvale pinnale, kuid teenivad ikka lavalisi üldsihte.

Sellelt seisukohalt A. Vedro vor-mikäsitlus läheb loomulikku rada — väliste takistusteta, sundideta. Meie näemegi, et ta vajadust mööda annab maad suurele lihtsusele; leidub ju ooperis kohti, mis taotleavad läbipaist-vust vormis, samuti ka meloodikas, rütmikas ja harmoonias. Teos oma läbilõikes hindab olukordi ja valib nende ilmetamiseks vastavaid võima-lusi. Autor lahendab küsimusi sees-mise tasakaaluga ning seejuures näi-tab tagavarasi nii vaimuka mõttelen-nu kui ka puhtoskusliku külje poolest. Tuleb vaid juhtida tähelepanu asja-olule, kuivõrd tihedasti ja loomulikult on liidetud kaks vastaspoolset ilmete valdkonda, et näidata teose komposit-sioonilist tugevust. Kui juba nimeta-sime ooperi elulisi omadusi, siis see ühtlasi tähendab autori isikupärased kalduvusi. Meie ju kõik teame sel-gesti, et A. Vedro heliloojana on pan-nud end maksma ja kasvatanud kindla usu oma võimetesse.

Muidugi ka *Kaupo* muusika pole vaba kõigist puudusist, mis osalt sõl-tuvad tekstist, osalt aga tema enda käsitlusest. Teose käigus tuleb ette mõningaid venivusi libretto jälgimise arvel; tühisõnastuse katmine muusi-kaga ei eelda samuti pingete saavuta-

mist. Päämiselt puhtväljenduslike eritingimuste mõttes hääleulatus paiguti oleks võinud hoiduda äärmistest toonidest. Orkestratsiooni satume mõnele vähem õnnestunud arvestusele.

Agaga need kõik on üksikud juhud, mis ei võta terviku suhtes kuigi olulist kaalu. Ooper oma muusikaliselt väärtuselt jääb tugevaks küllalt, et seista hinnataval kohal ja pakkuda tõsist huvi ka laiemale kuulajate ringile. Ärgu unustatagu, et *Kaupo* võidukaks jäi esikteosena.

Kaupo lavastust võib pidada õnnestunuks. H. Kompus on talitanud hää maitsega, õigete ning kaalukate arvestustega. Rohkesti leidub ilusaid pilte ja siduvat tegevuse arenemist. Kostüümid N. Meyl'i ja dekoratsioonid A. Tuurand'i aitavad väliselt leida kooskõla sisu ning väljenduse vahel.

mille eeskava täitmisest võtsid innuga osa ka paljud sõbrad nii kaugematest kui lähematest aegadest — lauljad, instrumentalistid, tantsijad ning kogu endine kvartett oma koosseisus. Terve rea aastate jooksul Karl Ots on seisnud *Estonias* vastutuserikkal kohal ja leidnud võimalusi kaastööks mitmel pool mujalgi. Praegu ta seisab viiekümnendates aastates ja omab veel täisjõudu, et pakkuda enda tagavaradest küllaldast osasaamist kunstisõpradele. Suure poolehoiu ning lugupidamise tunnuseks oli tema auohtule kogunenud rohkearvuline pere kuulajaid. Vastastikku lähendatud meeleolus möödus kontsert ja rohked tervitused; tundus palju kodusust ning südamlikkust soojust. Juubilarile anti kingitusi, pärgi, lilli; õnnesoove oli lähemalt ja kaugemalt.

Mart Saar pühitses 50-a. sünni-

Mart Saare juubellkontsert; keskel ees hellilooja lilledega

Tegelaskond ooperi läbiviimiseks oli pannud mängu oma parema tahtmise, mis ka andis tulemusi. Ühelt poolt ju esines lavalist abitud — isegi ülepüüdumises — ja teiselt poolt häälelisi ning diktsioonilisi puudusi, kuid mis meie kokkuvõttes saime, oli esinejate tunnustuseväärseks teoks. Raimund Kull muusikajuhina viis ettekanded läbi energiliselt ja tõlgitseva eduga.

Juubeleid pidasid *Estonia* ooperilaulja Karl Ots ja hellilooja Mart Saar. Karl Otsa 50-a. sünnipäeva ning 25-a. laulu alal tegutsemise puhul oli *Estonias* korraldatud kontsert,

päeva ning 25-a. loomingutegevuse juubelit. Sel puhul korraldati *Lauljate Liidu* algatusel kontsert M. Saare helitöödest. Eeskava täitmisest võtsid osa neli koori: *EMO*, *Raudam*, *ÜENÜTO* ja *Tallinna Rahvaulikooli Seltsi* segakoor. Lauludest esitati varem tuntuid ning rohkesti uusi. Ettekanded olid viimistletud, seega ka täitmine hää. Oma kooridega juhatajana esinesid E. Aav, T. Vettik, K. Leinus ja prof. J. Aavik, kes täitis ka ühendkooride juhi osa. Nimetatud tööde vahel A. Arder tõi kuuldavale soololaule P. Lüdigi saatel ja E. Franz klaveripalasisid. Seega siis kont-

sert pakkus mitmekülsust nii üldise huvi kui autori loomingu tutvustamise mõttes. Oma koorilaulude ilmega Mart Saar on seisnud tähelepanu kesk-kohas ning lisab pinevust alatasa, kuna tema tegevus näitab järjest kasvavat avarust. Praeguste küpsuse aastateni tema looming on pakkunud rea üllatusi; kindlasti ta tulevikus avastab veel palju uut ning väärikat. Koorilaulude kõrval äratavad suurt huvi ka soololaalud ja klaveripalad oma laadiga ning väljatöötusega. Juubilarile said osaks kingid ja tervitused omakseilt, sõpradelt, kooridelt, organisatsioonidelt; kodu- ning välismaa elas südamlukult kaasa meie armastatud helimeistri suurpäeva.

Käesoleval hooajal lauljaist on esinenud Miliza Korjus ja Lisa Arden-Fick, mõlemad tegutsenud Berliinis, kuid pärit Eestist. Miliza Korjus on veel võrdlemisi noor koloratuursoprani laulja, kuid tehnilisest küljest jõudnud õige kaugele. Nende võimete kõrval lauljanna omab silmapaistvat puhtust intonatsioonilises tavavuses. Madalamad ja keskmised toonid temal kõlavad värvikamalt ülemistest, kus hääli jääb õhemaks. Ulatuses saavutati tähelepanuväärset kõrgust. Suurem rõhk ja kordaminek langes koloratuursele paladele, nagu: Donizetti' kavat. oop. *Lucia di Lamermoor*, Benedict'i Veneetsia karnaval, Rimski-Korsakov'i aaria oop. *Kuld-kukk*, Verdi bolero oop. *Sitsiilia vesper* jne. Vähem sobivust kontsertandi kalduvustele ilmutasid kõlavale toonile rajatud palad. Oma koloratuuriga lauljanna suutis end panna maksma täiel määral. Tõlgituse jahe-dus ja osaline värvingu puudus takistasid mitmekülgsemat edu. Klaveril hää kordaminekuga saatis P. Lüdigi.

Lisa Arden-Fick hääle kõrguselt on mezzo-sopran, sügavuselt aga aldi võimetega. Seejuures ta omab meeldivat tämbrit, eriti meedumias ja madalamatel toonidel. Teiselt poolt aga puudub piaano; kõrgemad helid kalduvad forsseerimisse. Hingamine on ras-kendatud. Tõlgitsevast küljest ta kandis laule ette hää käsitlusega. Esimesena antud Rossi *Ah, rendemi* kannatas erutuse all; Durante ariett tõusis ilmekusele. Üheks paremaks osaks väljendusest tuleb pidada rea Schubert'i laulude ettekannet. Kaks A. Kapi laulu — *Küttes* ja *Mälestus*

pääsesid hästi mõjule. Ka Rachma-ninov'i, R. Trunk'i ja Rich. Strauss'i helitööd sooritati kordaläinud tule-mustega. Saatja Charlotte Fick män-gis pääst ja täitis oma ülesande tä-helepanu väärivate võimetega.

Klaveril on esinenud kolm pianisti: V. Riives ühe kontserdiga ja A. Uninski ning J. Friedman kumbki — kahe kontserdiga. Tehni-lise täitmise poolest Valentine Riives mängis võrdlemisi kaalukalt. Tema esinemine on muutunud selgemaks ja ilmelisemaks, kuigi üksikasjus jääb lahtiseid võimalusi. Kordaminekult paremateks paladeks osutusid Liszt'i *Jaht* ja *Polonees*; Beethoven'i sonaa-dist pakkusid enam muljeid *Andante con moto* ja *Allegro*. Mitme osa kau-du üsna hää tõlgituse osaliseks sai Chopin'i sonaat. Nimetada tuleksid veel sama autori *Ballaad* ja *Masurka* ning Debussy kaks pala — *Valgejuuk-seline tüdruk* ja *Aed vihma all*.

Aleksander Uninski

Chopin'i konkursi esimene laureaat Aleksander Uninski näitas end tehnilises mõttes virtuoosina selle sõna avaramas tähenduses. Ta omab kindlust ja väledust ning painduvat löögivarjundite käsitlust. Ettekande tõlgitavas küljes avaldub rohkesti elulisust ja erksust. Osalt ta aga kal-dub välja raamidest oma seesmisest väljenduses ja asetab vahel tehnika sihi kohale abinõu asemel. Esimesel kontserdil Uninski hiilgas Liszt'i töö-dega — sonaat ja *Hispaania rapsoo-*

dia; ka Chopin'i palade täitmisel ta saavutas edu. Debussy Aed vihma all ning Valgejuukseline tüdruk omandasid ilmet kordamineku. Klassika ei andnud just hiilgavaid tulemusi. Bach-Busoni prelüüd ja fuuga jäi tumedaks ilmelises selguses; ka pedaalil siin anti liialt. Schumanni No velett oli häa, Chopin'i sonaat laitmatu. Viimases Scherzo otsekohesusest tõusis nähtavale kohale. Brahmsi variatsioonid pakkusid enam hiilgust kui sooja; Schubert-Liszt'i Sa oled rahu tundus väsinuna. Prokofjevi prelüüd leidis sobiva väljenduse; hääd kordaminekut saavutas Albeniz'i Tiranaga ja eriti Gordoba. Säravusega anti Infante virtuoslik El Vito. Läbi viimise ilmet esimene kontsert mõjus paremini teisest, kuna viimase puhul tundus rohkem juhuslikkust ning rahutust. Üldiselt A. Uninski löi Tallinnas kindlad sidemed.

Ignaz Friedman esines silmapaistvalt tüseda pianistina nii tehnikas kui tõlgitsemises. Ta mäng on täiuslik virtuoslikust küljest ja püsib avalal dünaamilisel alusel. Teoste väljenduslik käsitamine omab suurt mitme palgust ning ilmutab kindlaid kujunenud jooni. Iga autor sai oma iseloomu, iga teos selge ilme ja värvingu. Kahel kontserdil kuulsime hulga töid, kusjuures võisime tunda ikka kaalutud, viimistletud ning elulist väljendust. Mozarti rondo, Bach-Busoni' ciaconna, Brahms'i variatsioonid ja fuuga (Händeli teemile), Schumann'i Carneval, Chopin'i sonaat ning hulk teisi teoseid; siis Debussy, Skriabin, Albeniz jne. — need olid rida hinnalisi väljapanekuid kontsertandi suurest repertuaari tagavarast. Sellest rikkalikust valikust erilise nähtavuse omandasid Chopin'i teosed, millede tabamine laskis tunda õige tihedat lähedust. Mitmed palad olid valminud pianisti enda käe all; nendest Strauss'i Kevadehääled pakkusid seevõrd tehnikat, et viimane külg tõusis domineerivaks. Kontsertandil oli väga suur edu.

Esimesel sümfooniakontserdil oli esitatud kaks teost eesti heliloojatelt. Nendest A. Kapi süiti tunname juba varem. Töö on ehitatud eesti runovii-sidele, mis ei ilmuta kaugemat erinevust iseloomus. Süüdi esimene jagu Sostenuto oma laadi poolest osutub kõige ilmekamaks ning isepärase-

maks; teem variatsioonidega ja finaali osutavad küll enam arendamist, kuid mitte seevõrd iseseisvust. Heino Eller'i eleegia haarab modernsuses küllalt kaugele seega, et teose harmooniline külg palju ei arvesta hääkõla hindavaid harjumusi. Teos pakub huvi ja ühtlasi ka meeleolulisi tõuse ning pinevust; eriti on õnnestunud lõpupool. Miks siis ei või kirjutada muusikat ka nii, olgugi et alles puudub üldisem pind vastuvõtukuks. Eleegia omaette siiski paiguti ilmutab venivust ja on ka tükkeldatud. Čaikovski' klaverikontserdiga esines noor pianist Juta Kippasto, näidates häid pianistlikke omadusi. Kontsert viidi läbi kordaminekuga; paiguti oleks kasulikum olnud rahusam käsitamine. Eeskava teisel poolel kanti ette veel Kalinnikov'i sümfoonia nr. 1. Üldiselt teosed R. Kulli juhatusel sooritati vastuvõetavalt.

Ed. Visnapuu.

TARTU — Tartu Ülikooli koguduse lauluselts Cantate Domino pühitses 18. sept. oma 5-dat aastapäeva. Sel puhul toimus pidulik jumalateenistus, kus esines seltsi segakoor A. Karfini juhatusel ja soleeris A. Kopli-Wiegand. Pääle jumalateenistust peeti Kristl. Noorte Naiste Ühingu ruumes aktus.

2. septembril s. a. Ülikooli kirikus korraldasid vaimuliku kontserdi A. Juurup (sopran), J. Sultson (viul) ja V. Blaublick (orel). Kava koosnes klassilisest helitööst.

Tartu Vanemuine on ostnud uue Bechstein'i kontsertklaveri. Seega oleks lahendatud ka kriis, mis mõnegi kunstniku seni jättis Tartust eemale. Ilus klaver „läks mängu“ esmakordselt 2. okt. J. Simm'i juubeliõhtul.

KURESAARE — Bariton E. Hudemann esines kohalikus kirikus 14. sept. laulude õhtuga. Oreil saatis Jos. Aavik.

PINDI — Kuna Pindis juba kaemat aega muusikaelu oli soigus, siis nüüd sellele olukorrale tehti lõpp Pindi Osal, kus Tuletõrje Ühingu juure loodi segakoor, milline tahab alata energilist tegevust.

PÄRNU — Kontrabassikunstnik L. Juht ja tenor A. Visman esi-

nesid 24. sept. *Endla* saalis *Pärnu Tennisklubi* kontsert-ballil, klaveril saatis pr. A. Mardi.

— 10. ja 11. septembril kohalik kaitseliidu orkester korraldas Rannasaalis rahvakontserte. Solistidena esinesid P. Laja (bariton) ja Holm (viul), klaveril saatis O. Roots.

— Suve-Kasiinos andis 11. sept. s. a. kontserdi kontrabassikunstnik L. Juht.

SINDI — 2. okt. s. a. esinesid Sindi kirikus vaimuliku kontserdiga E. Pärn (mezzo-sopran), P. Laja (bariton) ja M. Lüdigi (orel).

VILJANDI — 30. sept. esinesid *Koidu* saalis kontserdiga Tartu kõrgema Muusikakooli õppejõud E. Turgan (viul) ja O. Roots (klaver).

Välismaa literatuuri

Klassikalisi poola vokaalteoseid ja uut poola kooriliteratuuri

Domkapellmeister dr. phil. Venceslaus Gieburowski annab välja „*Cantica selecta musices sacrae in Polonia*“. Õigus tal on: see klassikaline poola kooriliteratuur peab pääsma avalikkusse ja kaugemale Poola piirest, sest ta on seda väärt. Autor kõrvutab Nicolaus Zielenski Orlando di Lasso'ga. Õigus on tal siin eriti: pean alla kriipsutama, kui palju suurepäraselt ehitatud muusikat sellelt maalt on veel tundmatu. Poola muusikat peaks kiiremini uuritama ja musikoloogid peaksid põhjalikumalt tegelema otse poola kirikulauluga, vana klassikalise kooriliteratuuriga, sest just siin on kõigepäält võimalused neid mujale levitada. Tekstid on enamasti ladinakeelsed ning tõlge selle takistustega oleks nii siis ülearune. Dr. Gieburowski ei tarvitseks eessõnas, mis on poola, saksa, prantsuse, inglise keeles, end sugugi õigustada, kui kirjutab: „Et — eriti 5-häälses kompositsioones — ei saanud vältida keeldud helikäike, on seletamatagi arusaadav.“ Mina ei leia teooria vastu mingeid „eksimusi“. Vastuoksa: nende kooride faktuur dünaamikas, rütmikas, tempomärges ja hingamistähendusis on kohandatud moodsale muusikatunnetusele, on säetud väga selgesti ja kujundatud ülevaatlikult. Näpunäited lähevad isegi niikaugele, et soovitatakse

ja antakse nõu siin-säl althääl asendada falsetteeriva meeshäälega.

Viik I (copyright by K. T. Barvicki, Poosen) sisaldab motette Nicolaus Gomółka'lt (1539—1609), Gregor Gabriel Gorczyck'ilt (1650—1734), Venceslaus Szamotulski'lt (1525—1572) ja mainitud Nicolaus Zielenski'lt (sünd. 1611), keda peetakse tähtsaimaks selle ala heliloojaks. Aastarvud on pandud kirja küll hää tahtmisega, ei tarvitse seepärast aga veel olla täpsed.

Väga kasulik organisatsioon „*Vydavnictwo Wielko polskiego Związku Kół Spiewaczych*“ Poosenis, nõnda-öelda kogu ihu-hingega kooriliteratuurile andunud, annab välja rea uusi teoseid ja töökesi. Ilmuvad Szymanovsk'i koorid, „*Tuberoosid*“, I süit segakoorile à capella Kazuo'lt (Slonski annab poolakeelse teksti), Sikorski', Opienski', Maklakievicz'i, Vichovicz'i, Vallek-Valevski' koorid, Novoviejski', „*Psalm 136*“ jne. Boleslav Vallek-Valevski' „*Valm väikesest hiirest*“ meeskoorile on lõbus asjake. Saksakeelne tekst peaks aga küll revideeritama. Siin on mõningaid konarlusi. Väga kena on väikese vaese hiirekese vangistamine. Muusikaliselt on takti ulatuses selgesti väljendatud, et ta jääbki vangistatuks. Da capo'ga oleks hiir juba kõngend. *Gerhard Krause.*

Kaasaegse muusika statistikat saksa raadios

Saksa riigiraadio ühing on välja töötanud statistika, mis pakub pildi kaasaegse muusika osast saksa raadio saatekavades. Berliinis, Breslaus, Frankfurdis, Hamburgis, Leipzgis, Königsbergis, Münchenis, Kölnis ja Stuttgardis. 4047 tegevustunnist kõigis neis saatejaamus oktoobris 1930 langeb muusikaliste ettekannete osaks 1427 tundi. Neist 1427 tunnist oli pühendatud kaasaegsele muusikale 157 tundi 50 minutit, mis pakub päevas umbes 5 tundi moodsat muusikat.

Ludvig Juht läheb Riia konservatooriumi õppejõuks.

Meie kontrabassikunstnik L. Juht on kutsutud Riia konservatooriumi kontrabassi klassi juhatajaks. Seega jälle üks tüsedamaid muusikajõude on lastud minna võõrsile!

Nali naljaks

Kui palka kärbitakse — siis jäägu laulupidu pidamata!

Teatavasti juba pikemat aega öieti teraval kujul püsib päevakorras ametnike, esijoones õpetajate palkade vähendamine riigi eelarve tasakaalustamiseks.

Loomulikult otsivad ametnikud ja õpetajad nüüd võimalusi, kuidas pöörata endilt eemale need ähvardavad koletud kärpimise käärid. Peetakse üle riigi koosolekuid, saadetakse protesse ja märgukirju, ähvardatakse koguni streigiga.

Muuseas teatavad ajalehed, et mõnel pool õpetajad on võtnud vastu otsuse, et kui nende palku kärbitakse, siis nemad loobuvad 10. üldlaulupeo ettevalmistamisest.

Jääb arusaamatuks, kuidas niisugune samm võiks olla loogiliselt põhjendatud. Et saavutada edu palgavõitluses, selleks mõned õpetajad pigistavad lauljaid, kõige puhtamal kujul tarvitavad lauljaskonna ühisettevõtteid palgavõitluse tallermaaks! Milles siis on süüdi lauljaskond, või kuidas saaks ta mõjuda kaasa, et õpetajate palkad jääks kärpimata?

Kuigi sellane „laulupeo-streik“ oleks kuidagi põhjendatud, kas õpetajad arvavad, et selle streigiga suudetakse saavutada mingeid tagajärgi? Ja miks peaks karistatama iseendid, hävitades ära sellegi puhta südamerõõmu laulu.

Kui K. A. Hermann „lauleldades“ unustas kalaõnge.

See kõlab küll kummaliselt, kuid on tõsi, et pea kõigil meie meestel, kelle eesnimedeks Karl August, on suur nõrkus õngitsemise vastu. Sellele on juhitud tähelepanu mujalgi. Karl August Hermann'il aga pääle õngitsemise teatavasti oli ka suur nõrkus, kui nii lubatakse öelda, heliloomise või — tema oma terminoloogia järgi — „lauleldamise“ vastu. Nii siis juhtus mõnigi kord, et doktorihärra hommikul vara ruttas õngelatiga Emajõe, luskalt tõmbas kaldale mõnegi kalakese. kuid varsti „sattus iluhelide küüsi“, unustas kalad, õnge, ning ruttas lähemale kivile, et märkida üles viisi noodipaberile, mida kandis alati endaga kaasas.

Niisugust talitamisviisi ei suutnud mõista poisikesed, Hermann'i kaashuvilised õngitsemise suhtes. Või kuidas sa saad vaadata rahulikult, kui teise õnge otsas siputab kala nagu seapõrsas, õngeomanik ise aga unitseb kivil laulu jorutada! — Muidugi tõmmati välja see kala, pandi oma kotti ning kinnitati õnge otsa uus uss, et aga võiks tulla järgmine. Ja kui saabus kojuminemise aeg, siis puistati Hermann'i kotist oma kotti ka selle enda püütud kalad, asemele aga pandi muda ja kive.

Kui siis Hermann kalakotti kahmates ruttas koju uut „lauleldust“ klaveril proovima ning kalakoti ulatas oma emandale, siis muidugi see ei teadnud mida oma kaasast arvata, leides selle kalakotist vaid kive ja muda!

—s.

Helikunsti sihtkapital — hoolekande asutuseks?

„Helikunsti Sihtkapitali Valitsus võtab vastu igasuguseid toetuspalveid ning sooviavaldusi kuni 15. okt. s. a.“ — sellane kuulutus ilmus hiljuti ajakirjanduses. See lahkekäelisus Helik. Sihtkapitali poolt kuuldavasti on äratanud tõsist tähelepanu nii linna hoolekande osakonnas kui ka tööborsil, millede alalised abipalujad nüüd *in corpore* siirduvat Helikunsti Sihtkapitali poole, hääs lootuses, et igasuguste toetuspalvete hulgas võetakse kuulda ka nende häält.

—s.

„Lauluvagunid“.

Prantsusmaal olevat pandud raudteedel liiklema erilised vagunid neile, kes soovivad viita pikka reisu-aega lauldes. Reisijaid olevat neis eriti rohkesti, sest pääle lauljate harrastavat lauluvagunites sõitu ka need, kes kasutavad juhist nautida laulu päälekauba! Ei ole andmeid, kas selastes lauluvagunites igaüks võib laulda „omal viisil“ või harrastatakse üsna tõsist koorilaulu kindla distsipliiniga.

—s.

Pärnus jagatakse professori tiitleid.

Pärnakad omal jõul on lõonud professoriks juba mõne kohapäälse muusikategelase ja seda nime kirjateel austavalt pakkunud ka väljaspool asuvatele helimeistritele. Varsti tiitlilood on segi lausa: kes neist ehtne, kes *honoris causa*.

Kuidas Ameerikas lahendatakse ooperikriisi.

Kui juba vanas, „klassikalises Euroopas,“ lavamuusika sünnimaal kuulub hääli ooperi langusest, vananemisest ja ebanauditavusest, siis sedanam tuntuks ooperi ebamoodsust Ameerikas, kus elutempo on ju „ameerikalik“, ega pole ükski väärtus püsiv.

Iseloomulikuna aga paistab, kuidas tahetakse vältida sääli ooperikriisi. Nimelt, Filadelfia tuntud ooperidirektori L. Stokovski, juureldes ooperi ebamoodsuse probleemi kallal, on leidnud selle pahe põhjuseks asjaolu, et enamuse ooperilauljaid pole küllalt suutelised ega nägusad näitlejad. Stokovski soovib mängida laval mõnel tunnustataval kinonäitlejal, häält aga teha samal ajal mõnel tunnustatud lauljal lava taga. Olevat tehtud selle meetodiga katset: *Traviata* mänginud laval Greta Garbo, ent tema asemel laulnud lava taga Iwogün. Ja rahvas jäänud väga rahule, — kui mitte muuga, siis vähemasti sensatsiooniküllusega; seda usume kindlasti!

Muide, sama „osade jaotamise“ meetodit praktiseeritakse helifilmis juba kauemat aega. Huvitav oleks teada, kas Stokovski' ooperis on täielikult vältitud viga, mis „juurehelisatutud“ filmides juhtub kaunis sagedasti: nimelt, kui linal näeme suudlemist ning kõrvakiilutamist, siis helides saame aevastuse ja kui linal oleme jõudnud aevastuseni, siis helides juba kostab kõrvakiilutamine, mis linal tuleb alles paari minuti pärast!
—s.

Ruhnolaste viisid.

Kuski kirjutati: „Kontsert algas A. Kapi sümfoonilise süidiga Runo viisidest, nr. 2. Helilooja on siin kasutanud osavasti ruhnlaste omapäraseid, kuigi osalt kurvameelseid monotoonse iseloomuga motive temaatiliseks läbitöötamiseks.“ — Nii siis kord ometi selgus, et *Ketra Lõusu* on ruhnlaste viis ja runo tähendab Ruhno saart.

Eesti — Stradivarius'ite maa!

Ajalehed teatavad, et Eestis on leitud pea ühel ajal tervenisti kolm verihtsat Stradivarius'e viiulit — Ravi-las A. Kivil, Viljandis jaamaülemal Kosenkraniusel ja linnapääl A. Maramaa'l. Tegemist olevat miljoniliste varandustega.

Kui Stradivarius'ite avastamine toimumb senises tempos, kas siis ei tuleks meil tõsiselt võtta ikkagi kaalumisele Eesti krooni alusvara küsimus? Välisvaluuta, kulla ja lehma asemel võiksime krooni väärika kindlustusega viia Stradivarius'e alusele.
—s.

Raimund Kull'i benefis.

Raimund Kull'i 20-aastase dirigenditegevuse juubeli puhul korraldatakse oktoobri lõpul *Estonia* teatris tema benefis. Ettekantavaks teoseks on määratud Verdi ooper *Aida*.

Helitööd autogrammidega.

Helilooja Mart Saare 50-a. sünnipäeva puhul ilmus kultuurkapitali *Helikunsti Sihtkapitali Valitsuse* kirjastusefondi väljaandel Mart Saare *Viis soololaulu II*, millest 25 numberdatud eksemplari on lastud müügile helilooja autogrammidega (vastava kuupäevaga). Need harukordsed noodid, millest peaksid olema huvitatud kõik muusikasõbrad, maksavad à kr. 3.50 — ja on müügil *Lauljate Liidu* büroos, Tallinnas, Lai tän. 7, telef. 431-82.

Toimetusele saadetud kirjandus.

Laule hõimupäevaks, sega- ja lastekoored, Nõmme Rahvaulikooli väljaanne, hind 25 snt. Kogu sisaldab soome, ungari ja liivi hümne ning teisi hõimurahvaste laule.

Helikunstnike aadresse

Tallinna:

- Aavik, Juhan**, prof., Liivalaia 25—3.
Abbati, Armando, degli, S. Tartu mnt. 43—13.
Einer, Helmi, ooperi- ja kontserdilaulja, Estoonia teatrimaja k. 8.
Franz, Erika, pianist, Kopli tn. 26—3.
Heinrichs, S., konservat. van. klaveriõpet., Süda tn. 8—9.

PÄÄTOIMEITAJA
JUHAN AAVIK

Tegev ja vastutav toimetaja
EDUARD VISNAPUU

Toimetuse kolleegium: Enn Võrk,
Albert Üksip ja Harry Malm

Väljaandja Eesti Lauljate Liit, Tallinnas, Lai 7, telefon 431-82

Kirjast. o.-ü. „Täht“ trükikoda, V. Pärnu mnt. 31. 1932

Hellat-Lemba, L., konserv. lauluõpetaja, ooperilaulja, Imanta tn. 3—3.
Hermann, Otto, helilooja, S. Roosikrantsi 19—5.
Jentson, Amanda, konservat. van. õpetaja, Pühavaimu tn. 15—8.
Jürgenson, Johannes, helikunstnik, Ahju tn. 6—4.
Kapp-Rukteschell, muusikakool, Harju tn. 17—3.
Laan, Herbert, viiulikunstnik, S. Kompassi 11—5.
Lemba, Th., prof., pianist, Imanta tn. 3—3.
Lipand, Ella, kunstilaulja, häälesäädja, Poska tn. 21—1.
Mesiäinen, E., muusikaõpetaja, Tallinn, Rohu tn. 17—10.
Mohrfeldt-Viitol, H., konservat. van. klaveriõp., V. Tartu mnt. 12—11.
Murrik-Polonsky, Niina, klaveristuudio, Lühikejalg 6—5, tel. 449-58.
Nasimov, G., lauluõpetajanna, Imanta tn. 15—2.
Nerep, Verner, Jannseni tn. 7—10.
Normann-Raudkats, Eva, konservat. van. klaveriõp., S. Pärnu m. 35—10.
Papmehl, Alfred, konservat. van. viiuliõp., Süda tn. 9—2.
Päts, Magda, kontserdilaulja, lauluõpetaja, Raua tn. 33—4.
Tamm, Aino, Tallinna konservat. lauluõpetaja, Tina tn. 23—20. Tel. 302-40.
Tenno, Vironi, laulja ja lauluõpetaja, Jakobsoni 4—7, tel. 447-78.
Vaks, Julius, trompetist, konservat. van. õp., Looe tn. 7—8.
Vettik, Tuudur, Tehnika tn. 19—6.
Vörk, Enn, Toompuiestee 4—8.

Tartu:

Neuman, Leenart, lauluõpet. Assistent:
Paula Neuman, kontserdi- ja oratooriumilaulja, Tähtvere 36.

Pärnu:

Laja, Peeter, muusikaõpetaja, Väike Posti tn. 4.

Tallinna:

Neggio, Gerd, tantsu- ja liikumisstuudio, Rahukohtu tn. 4—2.
Olbrei, Rahel, balletmeister, Tallinn, Kreutzvaldi tn. 17—29.

P. PRESSNIKOFF

Kontsert — saade — tunnid
klaver ja orel
Tallinnas ja väljaspool

Tallinn, Kõhleri 20-4

Kõnet. 10—11 ja 6—7

Jda Järv

Lõpetand Tall. konservat. Kontsertsolist. Lauluõpetaja. Kooridele häälesäadmises mitmeaastane praktika. Soovikoral väljasõit väljaspoole
Nõmme, Tähe 38
Kõnetr. 5-7

Aug. Krista'i keelpillide tööstus

Tallinn, Väike Pärnu mnt. 12

Telefon 32-21.

Asut. 1889. a.

Tuntud kui kõige vanem ja suurem tööstus Eestis — soovitab oma ladust ainult kõrgeväärtuslikku tööd — kättesaadava hinnaga

Parandused — ruttu ja hästi

Hääd

raadio vastuvõttu

saate

„URANIA“

anoodpatareisid kasutades

Klaveritööstus K. SAAR

Lilivalaia 32 Telefon (20)798

Soovitab otse töökojast **pianiinosid**, mis kõlalt ja vastupidavuselt täieliselt võistlevad välismaa kuulsam. firmade omadega. Parimaks tõenduseks — ostud ja soovitud muusika-asjatundjailt

KLAVERI HÄALESTAJAD

AUGUST PERMANN

Klaverimeister ja -häälestaja

Tallinn, Vambola t. 8—15

E. USLALL

Klaveriehitaja, -tehnik ja -häälestaja

Tallinn, Harju t. 36—3

Telefon 443-72

BORIS KAUP

Klaverimeister, -häälestaja, -parandaja ja -poleerija. Tallinn, Heina t. 29. Tel. 443-42

M. KREMM

Klaveri- ja harmooniumi-häälestaja. Tallinn, Ratusepapi t. 4 (tõkkoda). Telef. 310-31

JOAN PEET

Diplom. klaverimeister, -parandaja, akkord-häälestaja. Imanta t. 9—2, telefon (2)12-22

Ilmus trükist uusi Eesti helitöid

Kultuurkapitali Helikunsti
Sihtkapitali Kirjastusfondi
väljaandel:

Varem Kultuurkapitali väljaandel
ilmunud:

SOOLOLAULUD

1. M. Saar „Viis soololaulu“ Hind kr. 2.—

KLAYERILE

1. J. Aavik „Klaverisonaat“ Hind kr. 1.50
2. A. Lemba „Toccata ja Fuga“ „ „ 1.—
3. A. Lemba „Fantaasia“ „ „ 1.—
4. M. Saar „Raks prelüüdi“ „ „ 1.—

SOOLOLAULUD

1. J. Aavik „Kõjuigatsus“ Hind kr. 1.75
2. E. Aav, Jutä aaria oop.
„Vikerlased“ „ „ 1.75
3. J. Jürgenson „Ei püsi
neist ükski“ „ „ 1.25
4. M. Saar „Viis soolo-
laulu II“ „ „ 3.50
5. M. Saar „Pulmalaul“ „ „ 0.85
6. M. Saar „Olin enne eide
kodus“ „ „ 0.85
7. M. Saar „Süö karja“ „ „ 0.85
8. M. Saar „Lauliku talve
üksindus“ „ „ 0.85
9. M. Saar „Tuule hõlmas“ „ „ 1.25
10. A. Vedro „Tähile“ „ „ 1.75

VIIULILE

1. Heino Eller „Männid“ Hind kr. 1.75

**Pääladu ja üksikmüük
Lauljate Liidu büroos,
Tallinna, Lai tän. nr. 7.**

Saadetakse välja posti teel, kui
raha saadetakse ette. Müügil
suuremates raamatukauplustes
ja muusikaärides!